

GÖTEBORGS
UNIVERSITET

Bubblan

- en undersökning i behovet av estetiska uttrycksmedel för ett arbete mot psykisk ohälsa genom bildämnet.

Namn:

Stina Broström

Program:

Ämneslärarprogrammet
med inriktning mot
gymnasieskolan, Bild/Bild

Uppsats/Examensarbete: 15 hp
Kurs: LGBD5A
Nivå: Avancerad nivå
Termin/år: VT2019
Handledare: Jan Van Boeckel
Examinator: Kajsa G. Eriksson
Kod: VT19-6030-01-LGBD5A
Nyckelord: behov, psykisk ohälsa, elevhälsa, estetiska uttrycksmedel, bild

Abstract

Den psykiska ohälsan hos barn och unga i Sverige har under de senaste 30 åren fördubblats, menar Folkhälsomyndigheten (2018), som också menar att en grund till detta är en brist i skolans funktion. Därför vill jag med denna uppsats bidra till bättre psykisk hälsa hos barn och ungdomar genom min position: som gymnasielärare i bild. Syftet med denna studie är att undersöka mitt behov av estetiska uttrycksmedel, med målet att finna metoder för utveckling av personligt uttryck och bearbetning av psykiskt mående i bildämnet. För att närma mig mitt syfte ställer jag mig följande frågor: "Vad är mitt behov av estetiska uttrycksmedel?" samt "Vad kan det finnas för infallsvinklar för metoder i mitt behov, och hur skulle dessa metoder kunna användas i bildundervisningen för att stärka elevers personliga uttryck och möjlighet för bearbetning?"

Genom en metodtrianglering bestående av 1) explorativ konstnärlig undersökning och 2) autoetnografisk undersökning söker jag efter svar i mitt egna konstskapande och min livsvärld. Även 3) litteraturstudie har använts för att stärka mitt problemområde och förankra det i tidigare forskning. Teorier som applicerats på ämnet är sociokulturell teori om mediering och det emotionella sambandet mellan fantasi och verklighet (Vygotskij, 2013), samt Maslows (1943) teori om behovshierarkin och det estetiska behovet (Maslow, 1970).

Mitt behov av estetiska uttrycksformer framgår i denna studie som ett behov av uttryck, bearbetning men också ett behov av att känna och uppleva känslor. Undersökningen av mitt behov resulterar i konceptet om bubblan som under processen verkat som utveckling av mitt personliga uttryck och som bearbetning av mitt inre och min omvärld. Den infallsvinkel jag tar med mig från detta är konceptet om skapande-bubblan. En metod om konceptet bubblan som generator för personligt uttryck och bearbetning av psykisk ohälsa för elever i bildämnet föreslås och förutsättningar för hur det skulle kunna användas i bildämnet diskuteras. Avslutningsvis föreslås att vidare studier görs utifrån andra ämnen i skolan för att stärka elevhälsan hos våra ungdomar, då psykisk ohälsa - trots denna studiens och tidigare forsknings resultat - inte kan kureras genom bildskapande utan måste gripas an från flera håll.

Förord

Detta arbete visar på ett avslut. Eller en start. Det är en tydlig markör för något nytt. Det väcker oro hos mig, samtidigt som jag ser fram till vad resten av livet har att erbjuda. Jag vill av hela mitt hjärta tacka de flesta lärare på bildläroret utbildningen vid HDK som har varit fantastiska, relationella, roliga och varma. Bra förebilder och bra medmänniskor. Jag vill tacka min mamma för uppbackning i allt och för att du är så cool. Jag vill tacka Mathias för kärlek, trygghet och Danmark. Jag vill tacka mina vänner och min familj som är så bra. Utan er är jag ingenting. Sist men inte minst vill jag tacka min fina pappa. Jag önskar att jag kunde dela detta med dig.

Stina Broström

Köpenhamn, 26 maj 2019.

Innehållsförteckning

1. Inledning	1
1.1 Ämnets relevans i konsten	2
1.2 Centrala begrepp - behov	3
1.3 Ämnets relevans till skolan och tillspetsning av ämnesval	4
2. Syfte och frågeställningar	6
3. Metod	7
3.1 Metodval	7
3.1.1 Förstudie	7
3.1.2 Konstnärlig och autoetnografisk undersökningsmetod	8
3.1.3 Litteraturstudie och urval	9
3.1.4 Metodernas relation	9
3.2 Reliabilitet, validitet och generaliserbarhet	11
3.3 Forskningsetiska principer	13
3.4 Studiens styrkor och svagheter	13
4. Teori	15
4.1 Maslows behovshieraki	15
4.2 Sociokulturell teori	15
5. Tidigare forskning	18
6. Gestaltungsanalys	22
6.1 Mitt behov	22
6.2 Bubblan	28
6.3 Sammanfattning	32
7. Vetenskaplig analys	35
7.1 Maslows behov i relation till bubblan	35
7.2 Sociokulturell teori i relation till bubblan	36
8. Slutdiskussion	39
9. Referenslista	43
Bilaga: Förstudie	

1. Inledning

Barn och unga i Sverige mår psykisk allt sämre. Det visar en rapport från Folkhälsomyndigheten (2018) samt en studie av Wiklund, Malmgren-Olsson, Öhman, Bergström och Fjellman Wiklund (2012). De menar att den psykiska ohälsan hos våra elever under de senaste 30 åren har fördubblats (Folkhälsomyndigheten, 2018) och skolans och arbetsmarknadens krav på eleverna är för höga, vilket resulterar i allt svårare psykisk ohälsa hos dem. Med samma utgångspunkt har jag tidigare skrivit en uppsats om "Bild som uttrycksmedel - ett bildterapeutiskt förhållningssätt i skolan" (Broström, 2018). Där låg fokus på att utveckla ett bildterapeutiskt förhållningssätt som lärare i bildämnet. Då ett sådant förhållningssätt riskerar medföra etisk problematik i undervisningssituationer - såsom att kräva elevens explicita känslouttryck samt att det kan bli personligt och problematiskt att tvinga eleverna in i en situation där deras inre känsloliv är i fokus - vill jag här återigen utgå från samma problematik men arbeta för andra möjliga metoder att hjälpa elever genom bildämnet. Till detta examensarbete ville jag därför bredda min syn och släppa fokus från det dåliga måendet och snarare öppna upp för en bredare synvinkel. Jag har därför sedan föregående arbete funderat kring hur ämnesvalet skulle kunna utvecklas i en mer applicerbar och skolvänlig riktning. Därför gjorde jag under min sista verksamhetsförlagda utbildning (VFU) en förstudie där jag intervjuade två myndiga gymnasieelever om deras bildskapande i relation till deras mående. Det blev där tydligt för mig att det explicita arbetssättet i mitt föregående arbete var alldeles för komplicerat att arbeta med i skolan. Snarare föreslog mina respondenter att arbeta med det mer implicit. En av eleverna lyfte sitt behov av att skapa vid dåligt mående, och jag kunde även se tecken på behov i den andra elevens uttryck kring sitt bildskapande, som handlade mer om att bearbeta samhällets normer. Utifrån min redigerade transkribering av en av intervjuerna berättar en respondent:

... och konsten för mig har varit en typ av flykt, men samtidigt hjälpmedel för att kunna hantera alltså de olika sakerna, situationerna jag har hamnat i, och liksom, känslorna som har kommit med det. [...] konsten har för mig alltid varit ett så himla stort stöd, och har varit som en person som alltid funnits där för en när inte andra människor har varit det. [...] egentligen är det konsten som jag tycker har hjälpt att bearbeta det som händer mest, för jag började göra bilder då. Som speglade lite saker som jag såg, eh, vilket gjorde att det blev inte lika skrämmande längre, för det neutraliserade det, [...] förut var det

något jätteskrämmande som jag inte klarade av att se, men med hjälp av att jag har målat det, jag har gjort, alltså jag har gjort konst av det, så har det inte lika skrämmande längre. (se Bilaga: Förstudie).

Det blev tydligt utifrån bägge elevers uttalanden att behov och bearbetning var synliga i deras relation mellan känslor och bildskapande. Respondenterna själva lyfter dock inte dessa ord själva, utan det är min tolkning av deras uttalanden. Jag har inkluderat förstudien i avsnittet *Metod* i denna studie, där jag problematiserar reliabiliteten och validiteten av denne.

Jag tolkade det alltså som att eleven upplevde skapandet som ett behov när de negativa känslorna tog över. Att konstskapandet då fanns som ett sätt att bearbeta, att distansera sig från det som sker inne i kroppen. Min tolkning av att eleven upplevde ett *behov* fängade mitt intresse: hur kan detta beskrivna behov arbetas med i bildundervisningen för att stärka eleverna? Utifrån mitt förra examensarbete och min förstudie har detta arbetet därför kommit att handla om behovet av att skapa. Till skillnad från mitt tidigare arbete, där jag ville ge eleverna explicita verktyg mot psykisk ohälsa, anses jag att en undersökning i behovet istället är relaterbart till samtliga elever oavsett känsloläge, och snarare handlar om ett förebyggande arbete; att skapa möjligheter, redskap/verktyg för elever att handskas med framtida händelser genom bild.

1.1 Ämnets relevans i konsten

Att använda konst som bearbetning är inget nytt. Snarare är denne bearbetning - om det nu är av ens psykiska mående, hälsa eller likväl yttre omständigheter - vanligt förekommande i samtliga estetiska uttrycksmedel. Björn Julén, docent i litteratur, beskriver Karin Boyes poetiska verk som "...kluvenhet mellan att vilja och vara." (1996) och de visar på hennes olycka men också en stark viljelust. Hennes sätt att använda sig av orden genom konstarten poesi tolkar jag som ett behov av att skriva, och de utlämnande personliga och hjärtskärande texterna målar upp bearbetning av hennes känsloliv. Boyes verk framstår som bearbetning av hennes inre och dess möte med omvärlden. Poeten Athena Farrokhzad skriver också på ett sätt jag läser som bearbetning. Farrokhzads politiska texter bearbetar den växande rasismen i Europa och Sverige utifrån hennes invandrarbakgrund, samtidigt som de är personliga och känslofylla, och ett tydligt exempel är hennes *Brev till Europa*

(Farrokhzad, 2018). Bägge dessa poeter bearbetar deras omvärld genom deras konstskapande och kopplar detta till deras egna känsloliv. Bildkonstnärer som Käthe Kollwitz, Tracey Emin och Yayoi Kusama är stora namn men bara några få exempel bland många som använder gestaltandet som bearbetning. Kollwitz grafiska verk är mörka och dystra, och dess innehåll beskrivs av Hans Pels-Leusden som "...livets lidande per se, fattigdom och död, hunger och krig..." (Käthe-Kollwitz Museum Berlin, 2019, min översättning). Emin bearbetar sina erfarenheter genom ett brett spektra av estetiska uttrycksformer, och utlämnar det personliga för betraktaren att se (White Cube, 2019). Denna form av utlämnande och konstnärernas fortsatta skapande och utställande av deras personliga erfarenheter och tankar menar jag återigen visar på att konsten kan för konstnären medföra bearbetning. Kusamas konstskapande beskrivs av The Guardian som "art medicin" - repetition och mönster blir ett terapeutiskt sätt att hantera hennes psykiska ohälsa, samtidigt som hon själv beskriver att hon också vill att betraktaren ska bli påverkad av gestaltandet (2017). Psykisk ohälsa och bearbetning genom konstskapande är kanske snarare regel än undantag.

Det fantastiska med konstskapande är inte bara det att en själv kan få uttrycka ens behov eller bearbeta något, utan även mottagaren kan bli starkt påverkad av konsten. Till exempel finns det musik som får mig att bli sprudlande glad (Beach Boys och Abba); som får mig att fokusera lättare (klassisk musik och black metal); som får mig att känna otroligt starka känslor och en lust till att skapa eller skrika (Anna von Hausswolff och Björk). Konst som väcker mitt behov.

Intresset för relationen (psykisk) hälsa och konst är alltså ingenting nytt. I den danska dagstidningen "Information" har det under våren gått en artikelserie vid namn "Kunsterapi: Kunst som Helbred" (Information, 2019) där ämnet har lyfts och granskats från olika konstarter och positioner. Detta intresse i konsten och i media skulle kunna vara ett tecken på att vi människor upplever det verbala som otillräckligt, och att vi därför har ett behov av estetiska uttrycksmedel.

1.2 Centrala begrepp - behov

Som jag tidigare skrivit har jag ett intresse i behovet av estetiska uttrycksmedel. Så hur använder jag då begreppet behov? Jag har i denna studie utgått från Maslows (1943) behovshierarki, där han delar in behovet i 5 stadier som tillsammans illustreras som en

pyramid. I botten är de mest grundläggande mänskliga behoven, såsom äta, sova och dricka. I de övre lagren av pyramiden riktar sig behoven mer mot mellanmänskliga behov, bekräftelse och självförverkligande. Jag använder begreppet behov i denna studie i liknelse med de översta lagren av behovspyramiden, det vill säga olika behov av utveckling. I en nyare publikation lyfter Maslow (1970) även upp det estetiska behovet, som handlar om behovet av vackert, ordning och symbolik. Även denna förklaring av behov är applicerbart på min användning av begreppet. Maslows teori om behovshierarkin (1943) och det estetiska behovet (1970) utvecklas vidare i kapitlet *Teori*.

1.3 Ämnets relevans till skolan och tillspetsning av ämnesval

Enligt läroplanen för gymnasieskolan (Skolverket, 2011) är det skolans och utbildningens uppgift att hos eleverna främja livslång lära, anpassa undervisningen efter elevernas behov och utveckla ansvarstagande människor. Vidare är det lärarens uppgift att "...stärka varje elevs självförtroende samt vilja och förmåga att lära" (Skolverket, 2011, s. 10). Detta, menar jag, förutsätter att vi i skolan aktivt arbetar för att stärka elevernas psykiska hälsa. För att våra elever ska kunna bli ansvarstagande människor med lust till att inhämta ny kunskap livet ut, måste vi se till att de stärks och har förutsättningar för att också kunna och vilja leva. Skolverket (2011) menar även att skolan ska driva och lära ut hälsofrågor. Här menar jag att den psykiska hälsan hos våra elever med fördel skulle kunna vara mer explicit i läroplanen, inte bara vid specialpedagogiska insatser. Därför vill jag, som ett övergripande syfte i denna studie, arbeta för den psykiska hälsans närvaro i undervisningen.

I examensmålen för estetiska programmet tydliggörs följande:

Utbildningen ska utveckla elevernas kunskaper i och om de estetiska uttrycksformerna och om människan i samtiden, i historien och i världen utifrån konstnärliga, kulturella och kommunikativa perspektiv. Estetik handlar om hur olika uttryck uppfattas av människans sinnen. Estetiken kan förstås som specifika konstformer likaväl som en del av kulturen, definierad som formerna för kommunikation, samexistens och gemensam förståelse mellan människor. [...] Både individuellt och i samverkan med andra ska eleverna ges möjlighet att utveckla förmågan att kommunicera tankar och idéer med estetiska uttrycksmedel. (Skolverket, 2011, s. 43).

Vidare är en del av bildämnetts syfte att ge eleverna erfarenhet av tekniker och genomföranden. Det ska ge dem metoder att utveckla ett personligt uttryck: "Undervisningen ska erbjuda metoder som leder till att eleverna utvecklar en öppen attityd och förmåga till nytänkande, idériedom och personligt uttryck." samt "Förmåga att arbeta nytänkande, idérikt och med personligt uttryck samt att arbeta i kreativa processer." (Skolverket, (u.å.). Det jag vill ta fasta på här är dels att vi ska *erbjuda metoder*, dels *personligt uttryck* i relation till estetiska uttrycksformer. Vad för metoder skulle min undervisning kunna erbjuda som skulle kunna leda till en utveckling av personligt uttryck och bearbetning av psykiskt mående? Efter min förstudie landade jag i *behovet* av att skapa. Ett intresse av varför en upplever behovet. Detta är inte min fråga, min undersökning, utan det är snarare mitt intresse för behovet av att skapa som är min ingång till behovet.

Därför har jag valt att undersöka mitt behov av estetiska uttrycksmedel, med målet att finna metoder för utveckling av personligt uttryck och bearbetning av psykiskt mående i bildämnet.

2. Syfte och frågeställningar

Det övergripande syfte med denna uppsats är att arbeta för bättre psykisk hälsa hos barn och ungdomar genom bildämnet. Mer preciserat syftar denna uppsats till att undersöka mitt behov av estetiska uttrycksmedel, med målet att finna metoder för utveckling av personligt uttryck och bearbetning av psykiskt mående i bildämnet. För att närma mig mitt syfte ställer jag mig följande frågor:

- Vad är mitt behov av estetiska uttrycksmedel?
- Vad kan det finnas för infallsvinklar för metoder i mitt behov, och hur skulle dessa metoder kunna användas i bildundervisningen för att stärka elevers personliga uttryck och möjlighet för bearbetning?

3. Metod

3.1 Metodval

Min undersökning är utförd genom en metodtriangulering bestående av 1) explorativ konstnärlig undersökning, 2) autoetnografisk undersökning samt 3) litteraturstudie. Detta har föregåtts av en förstudie i form av explorativ, ostrukturerad intervju. Dessa metoder har gemensamt fört mig framåt i min undersökning, och har gjort att min ämnesområde har kunnat ses ur olika perspektiv. Detta fångar således in fler aspekter av min undersökning.

Fördelen med metodtriangulering är att min undersökning testas ur flera olika metoder, vilket fångar in olika aspekter av det undersökta. Nackdelar kan anses vara att metoderna främst har varit genom mig och min livsvärld. Detta kommer utvecklas mer nedan.

3.1.1 Förstudie

I förstudien till denna studie utfördes två intervjuer av ostrukturerad, explorativ art. Respondenterna valdes utifrån att de under min VFU explicit visat att känslor är en viktig komponent i deras bildskapande. Därför ansåg jag att deras upplevelser av mitt ämnesval var av stor vikt. Jag valde att göra två djupintervjuer med dem. Detta val av intervjumetod grundas i att jag var intresserad av respondenternas livsvärldar och uppfattning av skapande genom känslor i skolan. Monica Dalen (2015), professor vid Universitetet i Oslo, beskriver intervjuer med intresse för livsvärldar "...fokuserar på upplevelsedimensionen..." hos respondenten (s. 15), vilket också varit det jag strävat efter. Vidare skriver Dalen (2015) om hur det empiriska materialet tolkas utefter forskarens förförståelse. Detta innebär således att jag har lyssnat till mina respondenters intervjuer och tolkat dessa utifrån mina tidigare erfarenheter och kunskaper inom vissa områden, vilket kan ha påverkat förstudiens resultat. De frågor som ställdes vid intervjutillfällena var som sagt explorativa och ostrukturerade, och skiljde sig därför åt efter respondenternas svar. Inspelningarna av intervjuerna resulterade i helhet till cirka 60 minuter, och innehöll viss personlig data om respondenterna. Därför

vidarebefordrar jag förstudien som bilaga till denna studie, där utdrag ur de transkriberade intervjuerna presenteras.

3.1.2 Konstnärlig och autoetnografisk undersökningsmetod

Vetenskapsrådet (2015) beskriver konstnärlig forskning som en där en genom gestaltande undersöker en forskningsfråga. De gestaltande tillvägagångssätten kan variera, och i min undersökning har jag utgått från gestaltande genom foto, video, ljud och text, för att senare resultera i ljud och en installation. Svårigheterna i denna metod är att processerna kan skilja sig radikalt från varandra, och att det inte finns någon direkt handbok i tillvägagångssätt. (McNiff, 2018, s. 79). Snarare kan en konstnärlig undersökningsmetod liknas vid en a/r/tography-metodologi, där en växelverkar mellan konstnär, forskare och lärare. Irwin, Beer, Springgay, Grauer, Xiong och Bickel (2008) skriver att ställa frågor är en stor del av en a/r/tography-metodologi. Frågorna, menar författarna, kretsar kring *när* jag är konstnär/forskare/lärare, och *när* erfarenheten är konst/undersökning/utbildning (s. 205). Här lyfter författarna vidare det rhizomatiska tänkandet, ett icke-linjärt, icke-kronologiskt sätt att se på hur tankar knyts samman. Tidigare under min utbildning har det beskrivits som ett rotsystem som riktar sig och växer åt alla håll och kanter, dock, menar författarna här, behöver rhizomet inte ha någon mitt. Författarna skriver: "For a/r/tographers, situations are related to pedagogies of place through a commitment to disrupting binaries (e.g. private and public or neither) by complicating understandings as relational, singular and rhizomatic." (s. 206).

Parallellt med min explorativa konstnärliga undersökning har jag även arbetat med en autoetnografisk undersökningsmetod. Ellis (2004) beskriver autoetnografisk undersökning som en skrivandeprocess som växlar mellan det etnografiska - omvärlden, kulturen - och det personliga. I detta växlande blir kanterna för omvärlden och det personliga interagerade, menar Ellis (2004), och flyter således in i varandra. Metoden lämpar sig därför mycket väl till min undersökning, då min studie tar utgångspunkt i mig själv och mina egna erfarenheter, för att därefter sättas i relation till min framtida yrkesroll som lärare där klassrummet och skolvärlden kan ses som omvärlden mitt personliga skrivande studsar gentemot. En autoetnografisk undersökningsmetod kan således, liksom en konstnärlig undersökning, skilja sig från fall till fall, då den autoetnografiska grundar sig i forskaren själv, hens erfarenheter och tolkningar av omvärlden. Min autoetnografiska undersökning och min konstnärliga

undersökning har i denna studie flätats samman; den autoetnografiska texten har blivit en förlängelse av min konstnärliga undersökning och vice versa: mina ord har blivit en del av gestaltandet, och gestaltandet har blivit en del av orden. Mina främsta undersökningsmetoder i denna studie har alltså varit en kombination av explorativ konstnärlig och autoetnografisk undersökningsmetod.

Under undersökningens gång har jag dokumenterat processen på min blogg <http://stniaemb.blogspot.com/>. Här har jag dokumenterat min explorativa konstnärliga undersökning och min autoetnografiska undersökning. Bloggen har alltså dels verkat som processlogg, men även som ett verktyg för utveckling av min undersökning. Som en del av utvecklingen i mina undersökningar har jag gått igenom mina blogginlägg och reflekterat kring innehållet och processen, vilket i sig har utvecklat processen vidare. Det har möjliggjort att jag själv fått syn på min process och dens utveckling.

3.1.3 Litteraturstudie och urval

För en tydlig förankring till forskningsfältet har jag även utfört en litteraturstudie, där jag har granskat vetenskapligt publicerade artiklar samt böcker utifrån min ämnesområde. Jag har använt mig av sökmotorerna Göteborgs Universitetsbibliotek, ERIC (EBSCO), Roskilde Universitetsbibliotek samt Bibliotek.dk för att finna de artiklar och böcker som denna studie inkluderar. Utöver detta har även styrdokument för skolan använts samt rapporter från Folkhälsomyndigheten (2018) och Vetenskapsrådet (u.å., 2015 och 2017).

Då studiens fokus riktar sig som skolan och utbildningsväsendet har ett ganska självklart urval skett där; att forskning som ligger för långt från utbildningsfältet har valts bort. Flera av de tidigare forskningsresultaten är internationella, och efter min undersökning framstår det som mitt forskningsfält främst ger frukt genom internationell sökning. Studier som bara rört bildskapande och psykisk hälsa har valts bort, då jag fokuserat på utbildning. Studier som bara rört utbildning har likväl också valts bort, av samma grund. Den internationella forskningen som finns närvarande i denna studie går trots dess internationella bakgrund att applicera på min studie, dels då det är relaterbart i en diskussion gentemot läroplan för gymnasieskolan (Skolverket, 2011), dels då det även är en viktig diskussion sedd ur en internationell vinkel.

3.1.4 Metodernas relation

Här redogör jag för relationen mellan beprövad erfarenhet, vetenskapligt förhållningssätt och explorativ konstnärlig undersökning. Min beprövade erfarenhet, som i mitt tillfälle är VFUn, har fungerat som grundlag för denna studie. Jag har genom mina år som studerande kontinuerligt fått komma ut på VFU, där jag har mött elever som mått dåligt, som visat uttryck för sitt mående genom bildämnet. Redan från första VFU-perioden brottades jag med tanken på vad jag som bildlärare kan göra för att hjälpa mina elever. Om en ska se dessa tre punkter som en triangulering, så är detta en av punkterna, bakgrunden. Men det är också argumentet till att driva framåt och utveckla för framtida möten med elever. Därför blir denna punkten som sagt grunden för studiens problemformulering, men också framtiden för den. Syftet i denna studie ämnar utveckla och förbättra utgångspunkten.

Denna studie utgår från bland annat ett sociokulturellt perspektiv. Här är relationer viktiga, och driver utvecklingen hos individen framåt. I det sociokulturella perspektivet utvecklas vi genom vår omgivning, genom *medierande redskap*. Detta utvecklas vidare i kapitlet *Teori*, avsnitt *sociokulturell teori*. Som jag där redogör för, kan medierande redskap vara såväl ting som andra människor. Det innebär således att vi lär genom vår omgivning, och att jag blir en del av andras lärande. Utifrån detta perspektiv, i relation till mitt syfte, kan problemformuleringen förstås utifrån en relationell grund: att ens psykiska mående är något som lärs av omgivningen, även samhället i stort då det blir ens omgivning genom nyhetsrapporteringar och sociala medier. Det sociokulturella perspektivet skulle således kunna föreslå en ändring i omgivningen för att stärka individens psykiska hälsa. Jag tänker till exempel på självvärde. Punkten sociokulturellt perspektiv blir en annan punkt i triangulerings-relationen - en förståelse för hur vi utvecklas och lär, inkluderat hur vi utvecklas ut ur psykisk ohälsa. Denna punkt ger alltså en förklaring på hur problemformuleringen i denna studie skulle kunna lösas, eller förklaring på varför vi funkar så. För att vi blir påverkade av vår omgivning, vi tolkar vår värld genom den.

Den tredje punkten i min triangulerings-relation är mitt val av metod: explorativ konstnärlig undersökningsmetod. Metoden har en tydlig relation till den först beskrivna punkten: beprövad erfarenhet, genom att det är en metod som utförs genom det ämne som är min blivande yrkesroll. Denna metod blir ett medierande redskap för mina tankar och reflektioner kring min problemformulering. Metoden erbjuder genom sin explorativa art

uttryck som jag utför, men också kan vidareutvecklas genom. Problemformuleringen i denna studie handlar om hur personlig uttryck och psykisk ohälsa kan utvecklas genom bildämnet i skolan. Explorativ konstnärlig undersökningsmetod ger mig utöver empiri till denna problemformulering, också vidare erfarenhet av ett konstnärligt förhållningssätt och denna erfarenhet kan således i sig bidra till att utveckla min undervisning i det.

Tillsammans skapar dessa tre punkter en hög relevans för bildämnet och min blivande yrkesroll. Min beprövade erfarenhet, de elever jag har mött som lidit av psykisk ohälsa eller visat tecken på det, har i mina situationer som bildlärare blivit min omgivning och jag har också utvecklats av dem. Att de också valt att läsa bild på gymnasiet har för mig visat tecken på att behov av estetiska uttrycksmedel finns. Detta ges även stöd för i de konstnärliga referenser jag nämner i det inledande kapitlet av denna studie, samt i min förstudie. Dessa erfarenheter har blivit min omgivning under VFU-perioderna, och skulle således kunna beskrivas som medierande redskap: hur jag förstår min omvärld. Den explorativa konstnärliga undersökningsmetoden har i denna studie varit ett sätt att undersöka problemformuleringen genom en ämnesrelevant metod, som utöver genererar empiri till denna undersökning, också verkar som erfarenhet till framtida undervisning.

3.2 Reliabilitet, validitet och generaliserbarhet

Här inleder jag med att diskutera reliabiliteten, validiteten och generaliserbarheten av förstudien, för att därefter diskutera det i relation till denna uppsatsens utförande.

Reliabiliteten och validiteten i förstudien är inte av den starkaste art. Detta diskuteras inte i själva förstudien, vilket är varför jag lyfter det här. Respondenterna var dels bara två, dels inte representativa för elever generellt, utan valdes ut då de själva tidigare uttryckt att de arbetar inom problemområdet. Snarare visar respondenterna upp två olika typer av bearbetningar som för till behov för att skapa/estetiska uttrycksmedel. Respondenterna själva lyfte heller aldrig själva begreppet *behov*, utan detta var min tolkning som forskare. Jag som forskare kan vidare också ha haft stor påverkan på respondenternas utsagor, dels genom att ha haft ledande frågor, dels genom att jag som lärare var i maktposition till dem, vilket kan ha fått dem till att svara på ett för mig tillfredsställande sätt. Med detta sagt, vill jag ändå mena på att förstudien hade en viktig och betydande roll, där mitt val av ämne samt ingång till detta utkristalliseras.

I mitt utförande av denna uppsats har jag ämnat göra en studie med hög reliabilitet och hög validitet. Dock är det självklart diskuterbart. Det är möjligt att argumentera för att reliabiliteten skulle vara starkare om studien varit större och haft fler undersökningssubjekt än mig själv. Vidare hade reliabiliteten varit mycket stark om studien hade utförts med bildelever som undersökningssubjekt, som också är den målgrupp som undersökningen kretsar kring. Trots detta vill jag ändå mena att denna studie bär god reliabilitet, då studien i stor grad är utförd på mig själv och därför har ett empiriskt resultat jag finner ha hög tillförlitlighet, vilket Stukát (2011) beskriver som reliabilitetens betydelse. Dock kan jag omöjligen vara objektiv i denna mening. Men jag har ämnat vara tydlig med min konstnärliga och autoetnografiska undersökning, dess utförande och mina upplevelser, dock är det sannolikt att en annans process hade givit ett annat empiriskt resultat. Detta baserar jag på att mina tidigare erfarenheter, för mig både implicita och explicita, kan ha format mina vägval och slutsatser. Men å andra sidan, som McNiff (2018) skriver:

Where science is based upon the determination of consistent and predictable outcomes within a logically controlled and exactly replicable process of inquiry, art does the opposite. Nothing is ever exactly the same, and artistic expression encourages uniqueness and infinite variation as in nature. (s. 80).

Vidare har en hög validiteten, det vill säga om studien mäter det som avses mätas (Stukát, 2011), varit eftersträvansvärt i denna studie. Mitt mål har varit att hålla mig till min undersökning och således besvara denne. Jag menar att jag svarar gentemot mitt syfte och gentemot mina frågeställningar, samt att mitt val av metodet också är lämpligt gentemot syftet.

Studiens undersökning riktar sig mot gruppen gymnasieelever i bildämnet då jag studerar till att bli gymnasielärare. Studiens resultat är därför inte helt generaliserbar, även om många av Sveriges ungdomar läser bild som ämne. På gymnasienivå är bildämnet i nuläget ett ämne du enbart läser om du själv väljer det, vilket således kan resultera i en aningen homogen elevgrupp. Alltså är gruppen gymnasieelever i bildämnet inte helt generaliserbar. Vidare riktar sig denna studie till studenter, forskare och lärare verksamma inom utbildningsväsendet och konstvärlden, samt för dem med ett intresse i ämnet.

3.3 Forskningsetiska principer

Denna studie har främst haft mig själv som forskningssubjekt, vilket gör en diskussion om forskningsetiska principer i relation till min studie kortfattad. Jag har arbetat mot plagiat, vilket Stukát (2011) lyfter som en del av forskningsetiken, och jag har strävat efter att kritiskt granska mitt egna resultat samt andras uttalanden. Dock har det hög relevans i relation till min förstudie. Vetenskapsrådet (u.å.) redogör för de forskningsetiska principerna, vilket är följande: 1) Informationskravet och 2) samtyckeskravet: respondenterna till min förstudie blev informerade om min undersökning, till vad jag skulle använda undersökningen, samt gjordes varse om att deras deltagande var frivilligt samt att de fick avbryta när som helst. Bägge respondenter gav samtycke till deltagande. 3) Konfidentialitetskravet: respondenternas identiteter och personuppgifter hålls under sekretess, dock gav bägge respondenter samtycke till att deras namn fick utges. 4) Nyttjandekravet: de uppgifter som intervjuerna resulterade i används endast till detta ändamål.

Ytterligare forskningsetiska principer som kan nämnas är CUDOS-normerna. Kortfattat handlar de om att forskningen ska vara tillgänglig, bidra till stärka forskningen genom att dra vetenskapliga slutsatser och syfta till att utveckla forskningen samt att den ska ha tydliga grunder (Vetenskapsrådet, 2017). Samtliga av dessa har jag strävat efter i min studie.

3.4 Studiens styrkor och svagheter

Förstudien bar låg validitet och reliabilitet, trots detta bidrog den till utkristallisering i val av ämnesområde och dess riktning för denna studie. I denna uppsats utfördes studien på mig själv, vilket kan medföra svårigheter för andra forskare att återskapa undersökningen med samma resultat. Dock var syftet att undersökningen skulle föregå genom mig själv, och då jag starkt tror på att jag är en del av samhället kan jag inte se varför mitt empiriska resultat skulle starkt särskilja sig en annans. Ytterligare svaghet är just att studien riktar sig till att *elever* ska må bra, det hade därför varit till undersökningens fördel att utföra studien på skolelever. Jag må vara studerande vid universitetet, och praktiskt sett sedd som elev, dock är min kontinuerliga utgångspunkt att jag ska bli lärare. Studiens resultat hade således stärkts av

sådan empiri. Med tanke på studiens korta tidsrum har detta dock inte varit möjligt. En vidare svaghet för studien är att ingen tidigare forskning om just *behovet* av att skapa är inkluderad. Detta söktes efter, men jag fann ingen lycka. Med detta sagt har det dock varit studiens syfte att skapa sådan forskning, vilket således är studiens samlade resultat. Djupare studier om behovet av att skapa hade kanske snarare varit mer lämpad inom en psykologisk fakultet.

Denna studie bär, trots dessa svagheter, ändå en tydlig koppling till skola och undervisning samt lyfter det viktiga ämnet psykisk ohälsa bland elever. Jag utgår från min position och vill bidra till att stärka forskningsfältet om hur vi från olika håll i skolans värld kan stärka våra elever, i detta tillfälle genom bildämnet. Det anser jag är en stor styrka, där en god människosyn och alla människors bästa står i fokus. Studien ställer sig bakom alla människors lika värde och arbetar för en bättre elevhälsa inkluderad i ämnet bild.

4. Teori

4.1 Maslows behovshieraki

Abraham H. Maslow (1943) var en amerikansk psykolog som som illustrerade behovshierarkin, där han beskriver olika typer av behov. Behoven illustreras genom en pyramid av fem lager, där de två nedersta också är de mest grundläggande. Begreppet behov som jag använder mig av i denna studie är, utifrån Maslows (1943) teori om behovshierarkin, är snarare en kombination av de tre översta lagren: *the love needs*, *the esteem needs* samt *the need for self-actualization*. Gemensamt skulle dessa behov kunna kategoriseras som *growth needs* (McLeod, 2007). Gemensamt för dem är att de handlar om utveckling, att växa, i sig själv med genom andra.

Maslow (1970) lyfter senare även upp *aesthetic needs*, vilket han beskriver som att en har behov av att ha det vackert omkring sig, samt lyfter även dess liknelse vid kognitiva behov: "...the impulses to beauty, symmetry, and possibly to simplicity, completion, and order, which we may call aesthetic needs, and the needs to express, to act out, and to motor completion that may be related to these aesthetic needs." (Maslow, 1970, s. 2).

Begreppet behov definieras inte helt explicit utav Maslow (1943, 1970) men kan i min mening utläsas utifrån de olika lagren i behovshierarkin. Definitionen av begreppet kan därför variera. Så som jag använder mig av begreppet i denna studie är dels utifrån *growth needs* och *aesthetic needs*. Det är alltså inte ett grundläggande behov - att överleva - utan snarare ett behov av att inte vara ensam, av bekräftelse av sin omvärld och sig själv. I relation till denna studie kan det således översättas till bearbetning av sitt inre, behov av att få uttrycka något eller behov av att bli sedd genom att uttrycka något.

4.2 Sociokulturell teori

Det sociokulturella perspektivet grundar sig i den sovjetiske psykologen Lev S. Vygotskijs teorier, vilket också är en stor del av min utgångspunkt här. En grundläggande del av den sociokulturella teorin är mediering eller medierande redskap. Det handlar om att vi lär

av och genom vår omgivning genom medierande redskap. Helen Melander (2013), universitetslektor vid Uppsala Universitet, beskriver begreppet som ting vi upplever vår omvärld genom, vilket kan vara både praktiska redskap och människor men också undervisningssituationer. Här kommer vi in på ytterligare en del i sociokulturell teori som jag också vill lyfta, nämligen lärande genom och med andra människor, som Melander (2013) också nämner kan verka som medierande redskap. Vygotskij (2013) skriver i boken "Fantasi och kreativitet i barndomen" om olika samband mellan fantasi och verklighet, och lyfter där begreppet sekundär erfarenhet (s. 21). Detta kan förklaras som lärande av och genom andra då denna erfarenhet gör det möjligt för mig att fantisera om ting jag själv inte sett eller upplevt:

Det blir ett medel för att vidga en människas erfarenheter. Eftersom hon kan föreställa sig det som hon inte har sett och eftersom hon kan göra sig föreställningar i enlighet med andras berättelser och beskrivningar av saker som inte ingått i hennes egna omdelbara, personliga erfarenheter är hon inte begränsad av sina egna erfarenheters trånga sfär och snäva gränser, utan kan gå långt utöver dem och med fantasins hjälp tillägna sig en annan historisk eller social erfarenhet. (s. 22)

Jag tolkar därför den sociokulturella teorin som en teori med stor förankring i omvärlden och att vi lär av och genom varandra, att vi människor kan verka som medierande redskap för varandra.

En tredje aspekt från sociokulturell teori är det emotionella sambandet mellan fantasi och verklighet Vygotskij (2013) beskriver det utifrån två lagar: 1) lagen om det gemensamma emotionella tecknet, samt 2) lagen om fantasins emotionella realitet. Här menar Vygotskij (2013) att dels "...strävar varje känsla, varje emotion, efter att förkroppsligas i välkända bilder som motsvarar denna känsla" (s. 22). Det möjliggör för oss att kombinera olika föremål eller ting utifrån den affekt det inger oss, trots att föremålen eller tingen i sig inte i övrigt liknar varandra. Den andra lagen, fantasins emotionella realitet, handlar snarare om att de känslor eller affekter som fantasin framkallar är på trots dess ursprung i fantasi, fortfarande riktiga och upplevda känslor. Detta, menar Vygotskij (2013) är grunden till att konstnärliga uttrycksmedel kan påverka oss emotionellt:

Ofta framkallar en enkel kombination av yttre intryck, som till exempel ett musikstycke, en hel komplicerad värld av upplevelser och känslor hos människan. Denna breddning och fördjupning av

känslan och dess konstnärliga omvandling utgör också den psykologiska grunden för musiken som konst. (s. 25).

Sociokulturell teori, så som jag använder det i denna studie, ger alltså en förklaring på fantasi och kreativitet som ett resultat av egna upplevda erfarenheter och sekundära erfarenheter, som bägge kan vara intryck via medierande redskap: verktyg och människor i vår omgivning.

5. Tidigare forskning

Samtliga forskningar som redogörs för här fokuserar på psykisk hälsa, vissa i relation till konstskapande mer generellt och vissa i direkt relation till bildämnet i skolan. Genom att lyfta dessa önskar jag rama in det fält som jag med denna uppsats ämnar bredda kunskaper om. Samtliga är vetenskapligt granskade artiklar utvalda efter att de passar till mitt ämnesval och tillsammans skapar en grund för min undersökning då samtliga lyfter konstskapandet positiva effekter på psykisk hälsa. Jag har också sökt forskning om bildskapande och behovet av det, utan vidare lycka.

I en brittisk studie undersöker forskarna Secker, Heydinrych, Kent och Keay (2018) den kreativa aspekten i relationen konstskapande och "well-being". Med en tydlig förankring i tidigare forskning ämnar de fördjupa kreativitetens aspekt i stärkandet av psykisk hälsa, eller "well-being". I samband med en konstkurs blev 9 stycken kursdeltagare intervjuade vid kursslutet. Detta transkriberades och analyserades tematiskt. Resultatet landade i två övergripande teman: kreativa processer och lärande. Det första involverade lekfullt experimenterande och inspiration, och det andra handlade om lära sig att lära samt konstnärlig utveckling. Författarnas slutsats är att lekfullt experimenterande och inspiration har en stor påverkan på "well-being", då det bland annat har en avslappnande effekt, ökar kreativiteten och stärker relationer till andra kursdeltagare (Secker et al. 2018). Denna studie visar alltså på att kreativt gestaltande har en positiv påverkan på psykisk hälsa, vilket är en bra utgångspunkt för min studie i behovet av estetiska uttrycksmedel. Utifrån denna studie skulle jag, kortfattat, kunna dra slutsatsen att behovet av estetiska uttrycksmedel handlar om att det får en att må bra. Dock är studien - liksom min förstudie - utförd på en homogen grupp, där samtliga på eget behov dragit sig till konsten. Huruvida detta är applicerbart på en större population står därför obesvarat.

Tellie och Dracup (2016) utforskar konst som medel för att bearbeta mobbning. Forskarna själva är också konstnärer och bildlärare, och har således utförd studierna vid respektives grundskolor i USA. Studien har ett tydligt fokus på skolan, undervisning och bearbetning genom bild. Tellie och Dracup (2016) utgår från en punkt om att mobbning kan vara svårt att se när det sker utanför klassrummet eller på internet, samt att mobbning kan

leda till depression, ångest och ensamhet. Studien har således också en tydlig koppling till psykisk ohälsa. Undersökningen inkluderar flera mindre undersökningar, samtliga kretsar dock kring hur mobbning kan bearbetas genom bildämnet. Flera exempel på hur mobbning kan lyftas och bearbetas genom konst, utan att elever behöver explicit utlämna sig eller andra, ges. Även exempel på undervisningsupplägg och frågor en kan driva som bildlärare i skolsituationer. De empiriska resultaten är positiva utan vidare problematisering av resultaten, vilken med fördel hade kunnat stärka resultaten. En stor styrka, och användning för mig i min studie, är dock att den visar på att konstskapande har goda effekter som medel för bearbetning av svåra frågor i skolan.

Även Armos (2015) skriver om bildämnet i skolan, men fokuserar snarare på vad konsten och konstarna har för påverkan på människan och hur detta kan stärkas i skolan. Utifrån performativitetsteori lyfter Armos (2015) konst som ett evolutionärt resultat på mellanmänniska relationer som används som både personlig och social utveckling, och med en utgångspunkt i frågan “What is art and why do we do it?” (s. 1) och en litteraturöversikt på ämnet, diskuterar Armos (2015) vidare på hur det bör ses på bild i bildundervisningen:

Instead of being seen as a professional training ground for future artists and academics, the art classroom should be re-framed as a venue that provides a time and space in modern day society for humans to deeply experience a variety of creative and interpretative aesthetic processes. It provides a safe container for a journey into liminal space; held within rituals of separation from and reincorporation into the everyday world and one’s personal story, one can allow oneself to be immersed in creation or response, to exist in a state of uncertainty and wonder, and possibly even to experience transformation. (s. 7)

Detta tolkar jag som att Armos (2015) menar att bild inte bör vara ett ämne för utveckling mot karriär, utan snarare utveckling av en själv. I citatet nedan lyfter Armos (2015) *the amateur*, som jag således har förstått som den som inte utvecklas mot karriär:

In the meantime, the “amateur” — who may have a narrower range of ways to engage with art, or less metacognitive understanding of this engagement — is doing art meaningfully in the sense of he who loves, and we can draw from our inner amateur to seek out art in the classroom and in life as a means of developing interpersonal connections, and seeking personal transformation and a deeper understanding of life. (s. 9)

Denna artikel lyfter alltså en teoretisk diskussion om bildämnet syfte. Artikeln har intressanta och utvecklingsbara argument som ytterligare hjälper till att ringa in mitt forskningsområde.

I en artikel om högstadielära relation mellan deras känslor och deras konstskapande, redogör Casian, Lopes och Pereira (2018) för hur elevers känslor kommer fram genom bildskapande. De lyfter "...behovet av att transformera känslor till skapande processer..." (s. 399, min översättning) och bilders funktion som kommunikativa redskap. Studien är genomförd genom dels frågeformulär, dels intervjuer. Studiens resultat visar på att respondenterna dels kommunicerar känslor genom bildskapande, dels att detta också påverkar deras motivation och resultat i relation till kunskapskraven i bildämnet.

It becomes pertinent to (re)think not only the role of emotions in the educational context, but also the power of the image due to its ability to interfere with the emotions and to transform them – as a pedagogical resource for aesthetic and art education. (s. 410).

Denna artikel bidrar därför till mitt ramverk av område genom att ytterligare trycka på bildens kommunikativa egenskaper i form av känslouttryck. Vidare skriver Casian et al. (2018) som sagt att bildskapande i bildämnet som kommunicerar elevernas känslor och att det påverkar elevernas motivation i ämnet. Detta lyfter således en poäng som kan diskuteras vidare: hur förhåller en sig som lärare till elevers gestaltande som är känslouttryck?

Tillsammans menar jag att dessa fyra artiklar ramar in mitt forskningsfält och konkretiserar min utgångspunkt genom att samtliga lyfter relationen mellan bildskapande och psykisk hälsa. Tillsammans visar forskningen att psykisk ohälsa är ett problem i flera länder och att bild och bildskapande kan bidra till att motarbeta detta. Dock lyfter ingen av dessa en explicit diskussion om *behovet* av att skapa, även om de kan fungera som argument för det. Jag har sökt forskning som lyfter behovet av att skapa, utan lycka.

Gemensamt för dessa artiklarna är alltså positiva resultat på relationen bild och psykisk hälsa: a) genom att kreativitet och kreativa uppgifter i bild har en positiv påverkan på ens välmående, genom lekfullt experimenterande och inspiration (Secker et al. 2017), b) genom att ens känslor/tankar kan få komma till uttryck och synliggöra tankar/saker på ett icke-utlämnande sätt vilket kan bidra till ett tillåtande klassrumsklimat (Tellie och Dracup,

2016), c) genom att bildskapande utifrån vår amatör bidrar till bland annat djupare förståelse av livet och mellanmännsliga relationer (Armos, 2015), samt d) bild fungerar som kommunikation och att det finns ett behov av att transformera känslor till konst: själva genomförandet och resultatet kan både bearbeta och framkalla känslor (Casian et al. 2018). Samtliga artiklar bekräftar således att mitt val av ämne är av hög relevans. Med utgångspunkt i dessa vill jag vidareutveckla fältet för relationen bild och psykisk hälsa i bildämnet och undersöka vidare hur ett behov av att skapa kan samspela med psykisk hälsa.

6. Gestaltungsanalys

I denna studie undersöker jag mitt behov av estetiska uttrycksmedel, med målet att finna metoder för utveckling av personligt uttryck och bearbetning av psykiskt mående som är tillämpningsbara i undervisningen av bild. I detta kapitel ämnar jag redogöra för min explorativa konstnärliga undersökning och autoetnografiska undersökningsmetod i sökandet efter svar på frågan “Vad är mitt behov av estetiska uttrycksmedel?” samt möjliggör en diskussion om frågan “Vad kan det finnas för infallsvinklar för metoder i mitt behov, och hur skulle dessa metoder kunna användas i bildundervisningen för att stärka elevers personliga uttryck och möjlighet för bearbetning?”

I detta kapitel redogör jag för min explorativa konstnärliga undersökning samt min autoetnografiska undersökning. Processen har resulterat i bland annat i 19 stycken blogginlägg om min process, 6 stycken videor via YouTube och slutligen en låt via Soundcloud samt gestaltandet av en bubbla. Denna bubbla skulle kunna beskrivas som en skapande-bubbla, ett tillstånd jag träder in i medan jag skapar som stänger ute omvärlden och ger plats för bearbetning och ro. Bubblan och låten, som tillsammans är slutgestaltningen i denna studie, är sammankopplade och låten ämnar spelas i bubblan. Insidan av bubblan är mörk och går därför inte att redovisas i denna uppsats. Snarare är det en gestaltning som ska upplevas. Denne finns närvarande vid examinationstillfället.

6.1 Mitt behov

Tidigt i processen började jag reflektera över vad för konstformer som väcker känslor i mig och som får mig att känna ett behov av att skapa. Ganska snart kom jag att välja mitt ramverk att vara genom ljud och video. Det är uttrycksmedel som är otroligt tilltalande för mig, som fångar upp mig och transporterar mig. Tillsammans förstärker de den upplevelsen, och jag beslöt mig därför för att ha dessa som utgångspunkt, som mitt ramverk. Jag lät därefter det explorativa i min undersökning föra mig framåt, lät mig arbeta genom video och ljud på ett explorativt sätt och lät min undersökning styra mig.

Redan vid första kurstillfället slog behovet av att skapa in, och jag spenderade rasten med att skapa ljud. Ljud som skapar rum. Jag improviserade ljud via klaviatur på datorn och

dessa sattes i upprepning. Därefter spelade jag in mina andetag medan jag var uppe i affekt, en känsla av stress. Redan här kom jag själv också att närvara i mitt ljud. Agerandet, att skapa, gav mig en tillfällig tillfredsställelse av mitt behov, men vad mitt behov var, och varför just dessa konstformer skulle tillfredsställa mitt behov var så här tidigt i processen fortfarande oklart.

Jag kommer hem till Danmark och skriver på min blogg:

... jag såg på TV, och där dyker en kort ljudsekvens upp som påminner mig om intromusiken till Ronja Rövardotter, vilket eskalade min urge, min vilja, mitt måste, mitt behov. Jag pausar snabbt och hämtar fram min sångpedal, mikrofon, ljudkortet, hörlurar, datorn och massa sladdar. Kopplar in allt och kör igång. På ett stativ står en kamera och filmar medan jag sjunger in de tre olika spåren. Jag sjunger ett spår i taget, och lägger sedan till ett nytt som jag sjunger över med. Det resulterade i två grundspår som bygger basen av ljudet, samt ett huvudspår, där improvisationen tar mer plats. Ljudet känns bra, att sjunga det, och att lyssna till det efter. Men när jag laddade upp filmen från kameran, klippte ihop de olika spåren och spelar dem samtidigt, känns det så mycket bättre. Jag får ett utlopp. Jag ser mitt behov, jag har fått gjort, göra. Om jag ska försöka besvara vad detta utlopp eller behov av att göra, skapa, är, blir det svårt. Men jag kan se på det jag gjort och känna att det är en duglig representation av mitt utlopp. (Broström, 2019, 1 april)

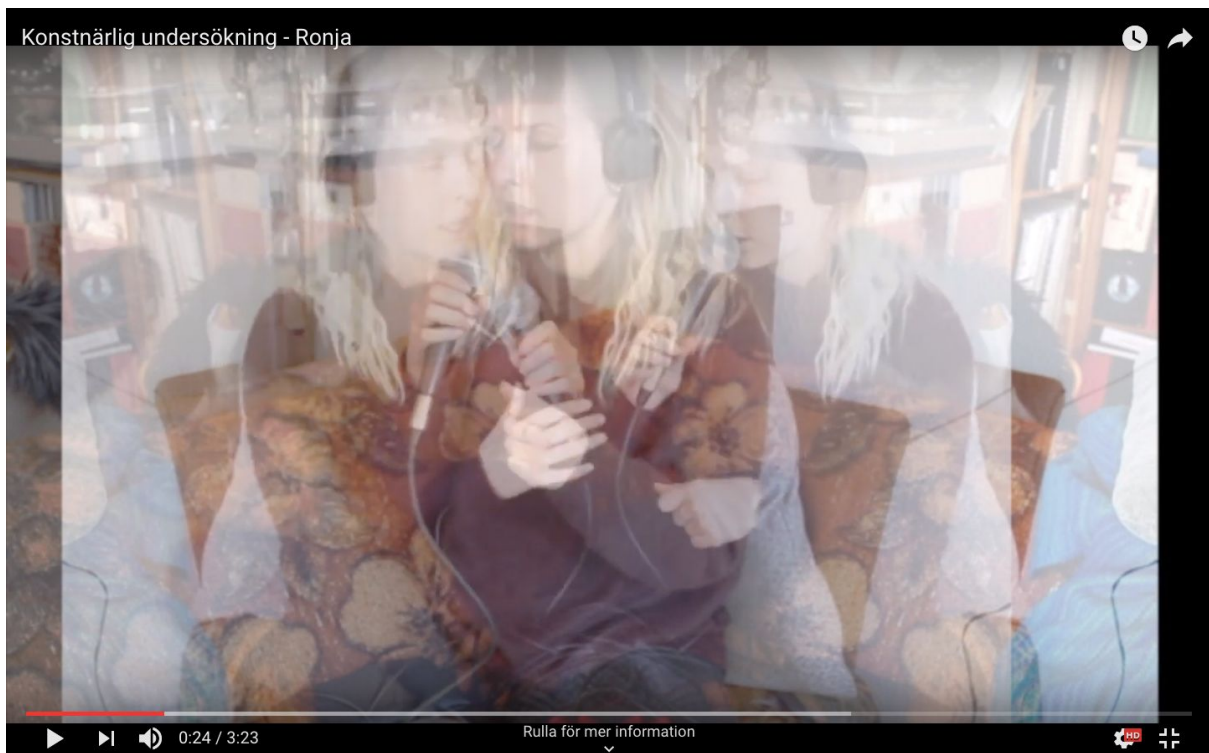

Bild 1. Screenshot från videoklipet “Konstnärlig undersökning - Ronja” (Broström, 2019a)

Här fortsätter alltså mitt undersökande med mig själv som närvarande komponent i mitt ljud (se bild 1), och jag börjar inse att min explicita närvaro är en del av mitt behov. Jag skriver senare i samma inlägg att jag ser igenom den film och ljud som jag beskrivit ovan, och att det väcker ytterligare känslor, behov, i mig. Att jag vill ut, vidare, mer.

Jag ser igenom min film, och får en stark lust till att komma ut i naturen. Göra vårskrick, spela in ljudet av omgivningen. Jag tänker på vad Kajsa sa i fredags, om att utsätta sig för ting, om att gestaltandet inte bara kommer inifrån. Snarare att det som är inne kommer från det yttre som förkroppsligas och gestaltas. Det blir the circle of life; the circle of gestaltande. Att ta in det yttre, bearbeta det i det inre, och genom det kroppsliga gestalta det. Att transformera det yttre, till det inre, till förkroppsligat, som blir det yttre. Gestaltandet blir natur. (Broström, 2019, 1 april).

Här börjar jag komma in på något som senare blir en tydligare insikt för mig, nämligen att min gestaltning ska innehålla denna cirkel av gestaltande - att jag vill skapa något utifrån mitt behov som således ska generera nytt behov. Jag funderar över vad för konstnärer det finns som skapar verk som får mig att uppleva behovet av att skapa. Här refererar jag till Anna von Hausswolff (musiker), Olof Broström (installationer och videodokumentationer) och Sally Mann (fotograf). Frågan kring vad mitt behov är eller innehåller kvarstår dock.

Jag skriver vidare på bloggen:

Jag funderar på vad jag gör. Och jag letar kanske någonstans efter vad som inspirerar; triggar mitt behov av att skapa. Vad sätter igång de där bubblande, fladdrande känslorna i magen, bröstet, huvudet, som gör att jag bara måste? När dyker de upp, och vad är det som orsakar det? När jag ser/hör/upplever något som sätter igång mig, vad är det då i det som gör det? Jag vill hitta det, och återskapa det; skapa en cirkel som föder sig självt, genom att använda det som inspirerar mig till att gestalta något som inspirerar mig. Jag vill ge plats till slump, fult, tillfälligheter. Angels of serendipity.

Det upplevda behovet av att jag måste skapa, gestalta. Vad har gestaltandet som annat inte har, som gör att jag känner detta behov? Behovet av att uttrycka sig kanske, behovet att få komma till tals, ge sig själv plats, fokusera på sig själv, bli sedd av någon (konsten)? Eller bearbeta omvärlden, transformera upplevelser och intryck. Är det intrycken som blir övermäktiga och bubblandet/behovet/the urge en naturlig reaktion av utloppet? Ett sätt att bearbeta huvudet/tankar/känslor/upplevelser, när det blir övermäktigt?

Nu när jag var ute och gick försvann omvärlden. Allt som jag tidigare tänkt och oroat och stressat över upphörde för några timmar att existera. Jag transformerades till en mikrofon som lyssnade

efter och fångade upp ljuden runt mig. Jag transformerades till en lins som såg min omgivning ur bildutsnitt, skärpfokus och i slowmotion. Tankarna gav sig av, och kvar fanns bara det runt mig, och "mig" blev kameran som fångade upp det. Jag blev ett med mitt medie.

Och vilken känsla det var. När jag fann mig själv "färdig" - eller kanske snarare på väg hemåt - var det som att allt i världen - alla intryck - skulle installeras på nytt. Eller om-intryckas. Som att jag var tom, eller kanske fylld av annat, vilket var tvunget att tömmas för att få plats med den vanliga världen. Upplevelsen av att vara ute och filma blev inte "att vara ute och filma", utan snarare just en transformering av mig, jaget. Jag blev med gestaltandet. (Broström, 2019, 5 april)

Här börjar det, mig ovetandes, att utkristalliseras. Detta inlägg, dessa upplevelser, kommer senare vara något jag återkommer till, då det var här *bubblan* först kom till uttryck.

Efter detta började jag arbeta för yttre påverkan, och jag går på utställningen *It is not the end of the world* av konstnärsgruppen Superflex och reflekterar över mitt behov och vad jag dras till. Det blir synligt för mig att jag dras till natur, död, liv, och jag dras in i en bubbla där jag ser tecken på detta tema liggandes omkring mig. Detta blir ett tydligt exempel på hur det explorativa i min undersökning för mig framåt. Jag utforskar temat med video, foto och ljud, och arbetar mot att göra en video där kretsloppet av naturen; livet, döden, gör sig synlig. Se bild 2, för exempel bild på processen.

Bild 2. Screenshot från filmredigering på temat natur, liv, död. (Broström, 2019, 9 april)

Utforskandet av detta tema dokumenteras i ett videoklipp, se bild 2, där jag redogör för mitt insamlade material och visar upp som exempel på hur gestaltandet senare ska formas (Broström, 2019b). Här har jag även med en början på ljud. Ljudet improviseras under inspelningen, och föreställer: “Ljudet är vågor, andetag - naturen ersatt av en synthesizer. “ (Broström, 2019, 11 april).

Jag kände mig så säker på mitt gestaltande här, mitt tema med natur, liv, död. Vid handledningstillfället efter tolkades jag nog spretig i mitt undersökande, och att många tekniker och uttryckssätt var i spel. Jag hade låtit det explorativa styra mig, men kanske hade jag kommit långt från min undersökning av mitt behov. Jag såg dess tydliga närvaro, då det var behovet som hade fört mig dit, men gestaltandet i sig var kanske aningen frånkopplad undersökningen. Jag uppmanades att låta mig slukas upp av ett av tillvägagångssätten, och jag beslöt mig för att fördjupa mitt undersökande i ljudet och min egen närvaro i det.

Jag kollade igenom min blogg, och såg återigen videoklipppet från när jag sökte ljud och video i naturen (Broström, 2019c). Här sjunger en fågel i trädtopparna, först normalt men sedan drar jag ned hastigheten, och fågelns kvitter blir långsammare och mörkare. Tonerna träder fram och formar en ny melodi.

Bild 3. Screenshot från video med fågelljud, som senare kom att bli en melodi i min slutgestaltning.

Detta blir min inspiration till vidareutveckling av mitt ljud. Synthesizerns pulserande vågor, jordens andetag, får tillägg av fågels slowmotion-kvitter, och tillsammans skapar de en ny rymd i mitt ljud. Här kommer jag återigen in på min egen närvaro i ljud:

Jag älskar att sjunga, skrika. Ljuda genom mina stämband så det märks i hela kroppen. Det kan vara svårt ibland, det kräver den rätta omgivningen, att jag känner mig säker och trygg. Det kräver ett eget rum, som Virginia hade sagt. Ibland sjunger jag hemma, som tillexempel också i det tidigare inlägg med min sång x3, men det är inte nog. Jag kan inte ta i här hemma, kan inte skrika tills jag blir yr. Grannarna skulle tro jag hade blivit tokig. Så jag fick göra replokalen till mitt eget rum. Tog med mig massa saker hemifrån: datorn, laddaren, ljudkortet, sångpedalen, microfonen, sladdar, ett anteckningsblock, pennor, en termos med kaffe. Långsamt placerade jag upp allting. Det kändes som jag förberedde inför en ritual. Jag gjorde rummet mitt, och tryggt. Lät det ta tid, så jag och mina grejor fick tid att ta över rummet. Och så försvann det runt om. Det blev mitt eget rum. Jag satt där med mina hörlurar och sjöng och skrek, med ljudet dånandes i mina hörlurar. Såklart hördes ju bara mina skrik ut genom lokalen till ägaren och hans hund som var i lokalen utanför, vilket också ockuperade mina tankar emellanåt, men jag lyckades koppla bort det när jag var i skapandet. Att ljudet som jag har gjort, låten, också är så lång och repetitiv tror jag här också var en fördel. Att det blir som ett mantra, nästan sovande, men jag är vaken. (Broström, 2019, 15 april)

Blogginlägget redogör för mitt fysiska behov av att sjunga och skrika, att känna det. Vid tillfället som redogörs för ovan spelade jag alltså in ett sångspår till det ljudet som jag också tidigare arbetat med. Detta resulterade i låten “When love’s gone:when the life above” (Broström, 2019d) som är en del av min slutgestaltning.

Jag upplevde det som att vägen hit var otroligt mycket, dels mycket intryck, men också mycket skapande. Efter detta, som hade varit så mycket ut-flöde, kom jag in i en kort period av mycket in-flöde. Jag blev mer passiv, och fick svårt med att vidareutveckla min undersökning. Från inspelningen av ljudet kom undersökningen att rikta sig inåt. Jag funderade vad jag gjorde, *jag*, och fastnade nog lite där. Här kom undersökningen för en period att handla om mig själv, mitt inre och mitt mående. Det kom till uttryck genom inspelningar när jag samtalande med mig själv, som i sig också var otroligt givande och intressant, och som jag sedan transkriberade och dokumenterade.

Det började i en undersökning av behovet, bearbetningen. Mitt ljud hade skapats utifrån mitt behov och jag upplevde att det resultat som det gav också eskalerade mitt behov.

Men undersökningen hade fått ta sina egna vägar. Uttrycken blev många på vägen och min förvirring var ganska hög. Jag försökte ta mig ut, skapa ting att studsa mina tankar och mitt gestaltande mot, och det eskalerade. Men det var först när Jan, torsdag 25/4, påpekade en brist på utveckling, som jag började skriva fram vad jag har gjort, och vad det resulterat i. Vad jag inte visste var att denna kommentar var den som skulle komma att utkristallisera min konstnärliga undersökning och ta den ett steg vidare.

6.2 Bubblan

Jan skrev till mig: “If there is is one direction that your artistic research is aiming at (or feels like aiming at) right now, what would it be?” och jag reflekterade kring det i ett blogginlägg:

Jag har haft tankar om vidareutveckling på detta [min gestaltning]. Och jag ser framför mig att ljudet med fördel skulle kunna vara en del av ett performance eller en installation. Att det är just gestaltning, och inte musik, och därför skulle lämpa sig (kanske stärkas) av en mer konstnärlig-kontext. Jag ser framför mig ett mörkt rum, och att en är ensam. Kanske är det natt och man är ute (fast där finns också en slags oro som inte lämpar sig för min undersökning...). Snarare är det kanske ett rum som en får tillträde till en och en, där ljudet omfamnar mig/dig. Där en tillåts att dras in i bubblan av bearbetning. Bubblan av uttryck. Bubblan av skapande.

Det är en punkt jag ser är återkommande i min gestaltningsprocess. Den där kreativa bubblan, där omvärlden och tankarna försvinner, och kvar finns bara materialet och en slags närvarande jag. Denna bubblan var närvarande när jag var ute och filmade fåglar och natur. Bubblan var där när jag fotade och filmade mig tillsammans med hjort-skelettet. Bubblan var där när jag var på utställningen med Superflex. Bubblan var där när jag satt med synthesizern och transformerade fågel- och naturljud till elektroniska ljud. När jag satt ensam och skrek i replokalen. När jag bar mina hörlurar och lät min röst få mala på in i mitt headset, men också när jag transkriberade mina ljudinspelningar.

Bubblan. Åh, jag vill bara gestalta bubblan nu!!!!Skapa det rum där bubblan är. Ensam i ett rum, täckt av bubbelpast, fyllt av mitt ljud! (Broström, 2019, 25 april)

Här utkristalliserar sig *bubblan* för mig - platsen och tillståndet där mitt behov ges plats. Jag börjar genast arbeta på skisser för bubblans uttryck, se bild 4 och 5.

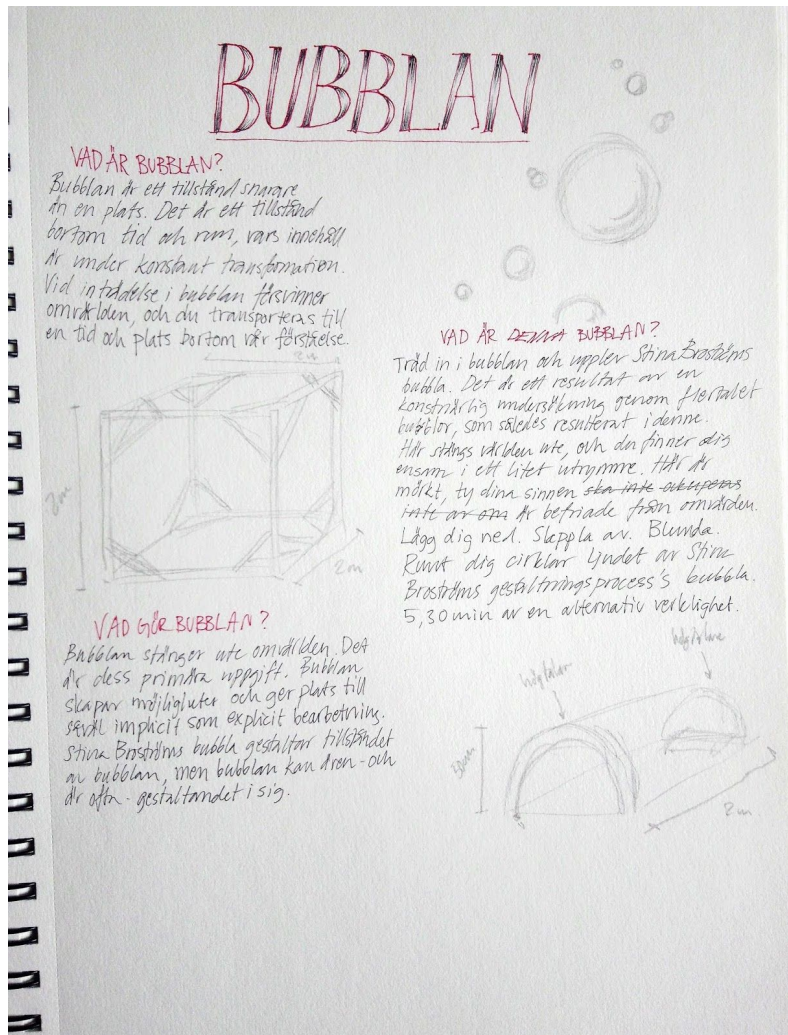

Bild 4. Skiss 1 av bubbblan, (Broström, 2019 25 april).

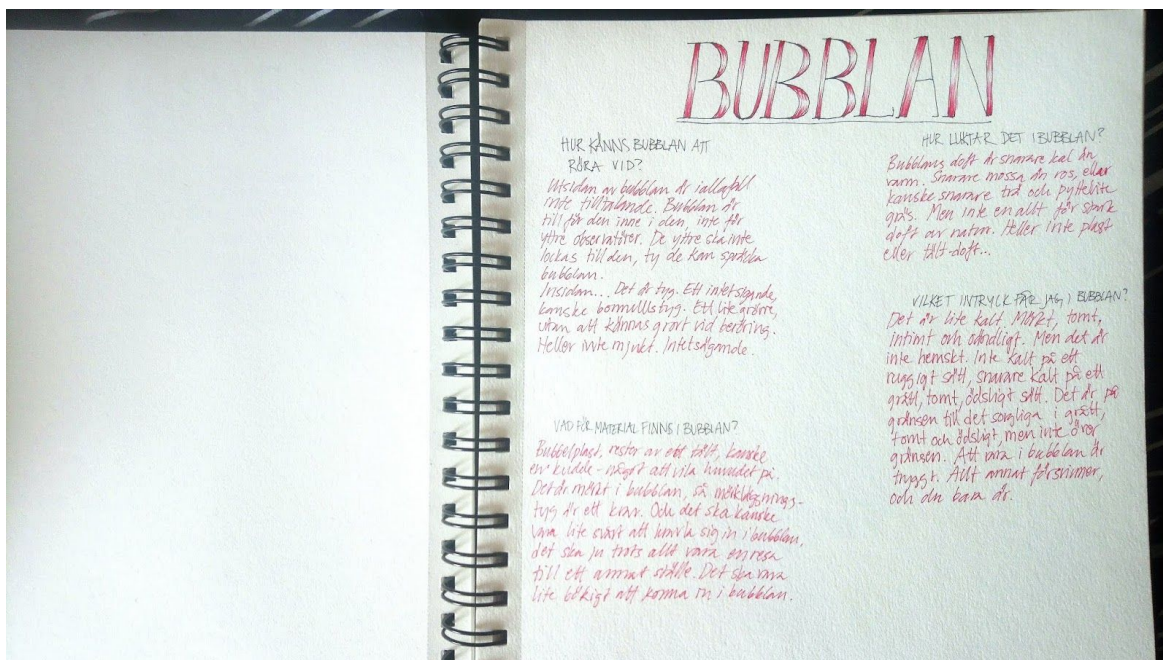

Bild 5. Skiss 2 av bubbblan (Broström, 2019 30 april).

Bubblan börjar alltså formas för mig. Här reflekterar jag i ett blogginlägg om bubblan som fenomen:

I denna kontext ser jag bubblan som något positivt, något som ger en energi och kraft till att fortsätta i skapande process. Självklart existerar det också negativa typer av bubblor, som isolerar individen (eleven) i bubblan från resten av gruppen (klassrummet). Bubblan möjliggör en diskussion om hur klassrummet i bild är eller skulle kunna vara för att skapa fokus, trygghet att träda in i sina egna bubblor av fokus, bearbetning och kreativitet, utan oro av att de spräcks av utomstående. Bubblan möjliggör också diskussionen om hur en hanterar elever som isolerats i bubblor (självmant eller av gruppen). (Broström, 2019, 30 april).

Jag inser här att mitt gestaltande måste utvecklas. När jag skrivit fram dessa reflektioner och skissat på bubblan och dess uttryck får jag ett behov av att skapa denna. Se bild 6 och 7 för dokumentation av skapandet.

Bild 6 och 7. Screenshots från dokumentation av skapandet av bubblan (Broström, 2019e)

Bubblan av bearbetning av sig själv och skapande börjar få form. Jag reflekterar vidare i ett blogginlägg om bubblan och dess nu existens:

Hur jag insåg att bubblan var mitt kall:

I samtliga av mina olika försök på att hitta riktning i min gestaltningsundersökning kan jag i efterhand som en röd tråd se min bubbla. Bubblan av koncentration, fokus, skapande och/eller bearbetning. Bubblan kom när jag var ute och gick i jakt på ljud och film av fåglarna och naturen omkring mig. Bubblan kom när jag redigerade filmmaterialet, när jag fotade och filmade där hemma, när jag gjorde ljud, när jag sjöng och skrek, när jag var på utställning, när jag gick långa promenader, när jag spelade in och transkriberade mina tankar.

Hur det är att träda in i bubblan; som tillstånd och plats:

Vid samtliga av tillfällena som jag har varit i bubblan har jag isolerat mig från omvärlden. Jag har - innan bubblan blev explicit för mig - minimerat riskerna för yttre påverkan som riskerar spräcka bubblans sköra hinna. Att träda in i bubblan har varit en process i sig, något som kräver en förberedelse. Det kan vara att städa runt sig, organisera, plocka fram, arrangera. Att komponera möjligheterna för bubblan. För mig har det främsta varit att isolera mig. Genom dessa förberedelser möjliggörs bubblans existens, och en kan träda in i den. Det är alltså inte lätt att träda in i bubblan. På samma sätt ska min bubbla, min materialiserade, gestaltade bubbla, inte vara lätt att träda in i.

Jag har slagit upp tältet, mitt skelett, hemma inne i min lägenhet ett par gånger, och då tältet inte fäster i golvet, och då tältets storlek är av en mindre sådan, så följer tältet med när en försöker träda in i det. Det lämpar sig därför mycket bra till mitt ändamål. Tältet som skelett för min bubbla lämpar sig också, då jag insåg att en behöver vara liggandes inne i bubblan för att lättare kunna träda in i bubblan som tillstånd. Om man, som jag först föreställde mig, skulle stå upp, skulle fokus på ens fysiska kropp kunna hålla en fast utanför bubblan; på vilket ben man lägger vikten, hur armarna hänger längs kroppen eller kanske om ena handen ska vara i fickan eller ej. Ja, en måste helt enkelt vara liggandes för lättare få tillgång till bubblan. Detta kräver således också av den som träder in i bubblan att den måste kravla.

Endast en kan träda in i bubblan åtgången, då det är ett individuellt tillstånd/plats. Viktigt att poängtera är att den gestaltade bubblan är Stina Broströms bubbla, och att en annans bubbla skulle kunna gestaltas på ett helt annat sett. Denna bubbla gestaltar mitt tillstånd av bubblan.

Hur det är inne i bubblan; som tillstånd och plats:

När en träder in är insidan av bubblan draperad med svart tyg. Tyget är både ljus- och ljuddämpande, och hänger ned från bubblans "tak". Detta gör att när du väl kravlat genom tältets öppning hänger tyg ned, som du måste kravla genom. Det känns trångt, tyget hänger tätt på. Men inte för tätt. Det ska kännas luftigt och rogivande, när en väl kommit in. När en väl har kommit in, stängt bubblans öppning bakom sig, arrangerat kuddarna, städat, organiserat inne i bubblan, hittat ljudspelaren och hörlurarna, lagt sig ned, puffat till kudden igen, tryckt på play och lagt armarna på plats... Då är du precis vid ingången till bubblan som tillstånd.

Inne i bubblan, i Stina Broströms bubbla som här gestaltas, spelas en låt som byggt upp under gestaltningsprocessens gång, genom olika bubblor. I denna låt återspeglas de bubblor som jag själv genomgått under min gestaltningsprocess; min omgivning, vågornas andetag, fågels sång. Bubblan av mitt processande. Formandet av ljuden, av sången och skriken som improviserats fram under ett och flera tillstånd av bubblan. De bubblor som har varit är de som står till ansvar för låtens uttryck.

Vid skapandet av ljudens, sången, melodierna har funderingar om vad för krafter i ljud, melodier och sång som väcker bubblorna i mig. Som triggar mitt behov av att skapa. Jag har lyssnat på andras ljud och funderat vad för komponenter i dessa som får det att eskalera i mig. Det som det resulterade i var repetition, uppbyggnad och tid. Att låta det ta tid. Att långsamt bygga upp. Detta har i högsta grad varit närvarande vid skapandet av mitt ljud. När jag sedan träde in i replokalen, arrangerade

in mig i en bubbla och med hjälp av hörlurar och stängda ögon isolerade jag mig från omvärlden genom att transportera några av mina sinnen till min bubbla.

Syftet med ljudet var att återskapa de ljud som triggar mig i mitt behov av att skapa, som väcker mina känslor. Att skapa ett ljud, en låt, som genom skapandet ger utlopp för mitt behov, och som produkt triggar mitt behov av att skapa. [...]

Så. När en träder in i bubblan som fysisk plats påbörjas också inträdandet av bubblan som tillstånd. En förbereder sig, komponerar möjligheterna för att träda in i bubblan. Väl inne i bubblan som plats, när en komponerat och arrangerat det som krävs för den enskilde, och en sätter på låten. Då får en tillträde till Stina Broströms bubbla; som tillstånd och plats. Jag kontrollerar delar av besökarens sinnen: syn, hörsel, känsel. Genom att ligga där och ingå i installationen är det min förhoppning att personen får tillträde till bubblan som tillstånd. (Broström, 2019, 1 maj).

Bubblan och ljudet i denne har alltså kommit att bli ett resultat i min undersökning av mitt behov av att skapa. Ett resultat där behovet - observera: mitt behov - ges möjlighet att genereras.

6.3 Sammanfattning

Så vad är mitt behov av estetiska uttrycksmedel? Och vad för metoder skulle det kunna möjliggöra i bildundervisning för att stärka elevers personliga uttryck och möjlighet för bearbetning?

Min explorativa konstnärliga undersökning har resulterat i konceptet bubblan. Den konstnärliga undersökningen har tagit sig an flera estetiska uttrycksformer och den genomgående röda tråden har varit inträdandet i bubblan vid konstskapandet. Bubblan som har gestaltats har dels representerat mitt tillstånd av att vara i skapande-bubblan, men även haft som mål att generera mitt behov av att skapa genom det ljud som spelas i bubblan. Detta reflekterar jag under i ett av de sista blogginläggen:

Min konstnärliga undersökning har resulterat i bubblan. I min bubbla, närmare bestämt, som den utomstående får tillgång till. Bubblan har alltså varit mitt resultat i ett sökande i mitt behov. Jag lät mig tas på en explorativ undersöknings-resa genom mitt konstskapande, där bubblan var resan. Möjliggjorde de uttryck jag kom att frambringa. Bubblan blev - för nu - målet, men det var också resan. Mitt behov av estetiska uttrycksmedel fick bekräftelse, positiv feedback, när jag befann mig i bubblan. Snarare var det kanske när jag kom tillbaka till verkligheten, ominstallerade mina sinnen och tankar, som de positiva effekterna från bubblan kändes och mitt behov kändes tillfredsställt. Inte som i att det

var en slutdestination, utan mer som att det var det jag behövde. Att det gav mig en nästintill meditatiiv ro, med plats för bearbetning och fokusering. [...] Att bubblan har givit mig plats och fört mig till ett tillstånd där bearbetning av min omvärld och mig själv görs möjlig, ser jag som mycket tydlig. Att jag i bubblan får ro, fokus, fri från krav, fri från oro, och plats ges till att kunna gestalta mitt uttryck, bearbetning, som bubblar upp i bubblan.

Bildskapande, gestaltande, kan användas av flera orsaker. I denna process har jag ämnat undersöka dess möjlighet för uttryck och bearbetnings medel. Oavsett syftet med konstnärligt gestaltande kan bubblan träda fram. Den upplevs enligt mig som ett ytterligare, djupare steg efter fokus. Att du hamnar i ett flow, där saker sker, utan att ditt huvud är med och bestämmer för mycket. Sinnens ges plats till att ta beslut som bör fattas. (Broström, 2019, 16 maj)

Bild 8. Bubblan må likna ett tält; någons tillfälliga hem och trygghet. Men insidan är en annan plats.

Bild 8 är en stillbild av bubblans slutgestaltning, vilket kan ses i dokumentationen “Bubblan, dokumentation” (Broström, 2019f).

Mitt behov av estetiska uttrycksmedel har alltså, utifrån redogörelserna ovan, kretsat kring just bearbetning av mig, mitt inre och min omvärld. Det skulle kunna uttryckas som ett behov av uttryck och bearbetning för mig själv och utanför mitt inre. Skapandet har i denna process fört mig på en resa bland olika uttryck och dessa uttryck har ibland kommit att bli

synliga för mig först efter gestaltandet. Min egna närvaro i skapandet av ljud, till exempel, förstod jag var ett behov för mig först när jag gick in i denna reflekterande process, där jag också skrev autoetnografiskt om mina upplevelser. Skrivandet och formulerandet av mina tankar och mitt gestaltande på bloggen har därför varit en stor och viktig del i denna process, som bland är grunden till min insikt om bubblans närvaro. Min egen blogg har också fungerat som ett bollplank för mig, där jag flera gånger gått tillbaka och läst igenom mina tankar, reflektioner och mina gestaltningar.

Jag har i den explorativa konstnärliga undersökningen låtit mitt behov av estetiska uttrycksformer varit ledande, både gällande material och teknikval samt innehållet i gestaltningarna. Undersökningen av mitt behov har resulterat i konceptet om bubblan vilket har givit mig utveckling av mitt personliga uttryck och verkat som bearbetning av mitt inre och min omvärld. Den infallsvinkel jag tar med mig från detta empiriska resultat är alltså konceptet om skapande bubblan, ett tillstånd som ger möjlighet för personligt uttryck och bearbetning. Ett tillstånd jag fann mig själv i flertalet gånger under min undersökning. Detta tillstånd har möjliggjort för mig att träda ut ur bubblan med en känsla av tillfredsställt behov. Utifrån denna infallsvinkel ämnar jag vidare diskutera detta som en metod i bildundervisningen.

7. Vetenskaplig analys

Mitt behov av estetiska uttrycksmedel har utifrån min gestaltungsanalys utkristalliserats och blivit till en bubbla. I detta avsnitt ämnar jag analysera mitt empiriska resultat från min konstnärliga och autoetnografiska undersökning utifrån mitt teoretiska ramverk. Bubblan analyseras utifrån möjligheter för bearbetning och personligt uttryck i bildämnet.

7.1 Maslows behov i relation till bubblan

De tre översta steg i Maslows behovstrappa är som tidigare redogjorts för, identifierade som *growth needs*. Bubblan har givit mig plats att utforska men också bekräfta mitt behov, och har således påverkat mina *growth needs*; min personliga utveckling och mitt behov av uttryck. *The love needs* skulle kunna tolkas som behovet av bli sedd av andra, få bekräftelse för sin person av sin omgivning. Konstskapandet kan ses som ett kommunikativt redskap, där en på ett mer implicit sätt än det verbala språket kan uttrycka sig. Det kan således vara ett uttrycksmedel för saker svåra att säga, och ett sätt att ändå få uttrycka svårformulerade eller privata tankar och kunna få bekräftelse i dessa. Behovet av att skapa skulle, utifrån detta synsätt, alltså kunna vara ett behov av att uttrycka sig och bli bekräftad. Liknande går att tänka kring *the esteem needs*, där det också är ens egen själv som är i centrum, men som jag tolkar snarare handlar om att bekräfta sig själv. Bubblan har i min konstnärliga process givit mig plats för bearbetning av mig själv, vilket således också skulle kunna vara ett behov av konstskapande: att bearbeta sina erfarenheter och tankar. Konstskapande kan således, också i enighet med Tellie och Dracup (2016), Casian et al. (2018) samt Armos (2015), därför grunda sig i ett behov av bearbeta sina egna erfarenheter och bekräfta sig själv. I Maslows (1943) sista steg i behovstrappan, *the need for self-actualization*, eller självförverkligande, tolkar jag det i relation till ett skapande behov, som att bli sitt ideal-jag. Både för sig själv men också för andra. Detta kan absolut kopplas till min konstnärliga undersökning, där bubblan ger plats för reflektion och bearbetning av sig själv. Detta lagret av behovshierarkin tänker jag dock inte bara kan ge en bekräftelse, utan även insikter som kan vara svår-accepterade. Insikter om vem en är och skulle vilja vara,

vilket skulle kunna leda till en disharmoni i sig själv. Men då kan en å andra sidan bearbeta detta genom konstskapande.

Vidare kan en diskutera vad som är ett personligt uttryck, utifrån Skolverkets (2011) formulering i läroplanen. Utifrån Maslows (1943) teori om growth needs skulle en kunna tolka dessa behov som grundade i personlig utveckling. Bubblan ger mig möjlighet för bearbetning, vilket således gör att det jag gestaltar blir personligt, oavsett om bearbetningen blir av mitt inre eller av yttre (som exemplifieras i min förstudie, likväl i min egen undersökning där både inre och yttre bearbetning har givits plats). Utifrån detta tankesätt skulle ett personligt uttryck tolkas som att det utgår från en själv, sin bearbetning, vilket således bubblan ger en alla medel till. Å andra sidan skulle "personligt uttryck" också kunna tolkas som ett eget konstnärligt uttryck, vilket således går att relatera till Maslows (1970) beskrivning av *aesthetic needs*. Att det konstnärliga uttrycket är tilltalande och vackert, eller innehar en slags konstnärlig lockelse. Utifrån detta tolkningssätt, där det estetiska, konstnärliga är mer i fokus snarare än det personliga, skulle ett "personligt uttryck" kunna tolkas som något som rent estetiskt är mer av ett originellt uttryck. Vad som menas med ett "personligt uttryck" kan därför vara tvetydigt, både för läraren men också för eleven. Denna studie har haft sin utgångspunkt i ett undersökande av mitt behov, som kortfattat skulle kunna uttryckas har resulterat i att mitt behov handlar om bearbetning och att detta ges plats för i bubblan. Studien har alltså kretsat kring en kombination, eller relationen mellan, personlig utveckling och gestaltande. Jag vill således tolka formuleringen "personligt uttryck" från ämnesmålen som att det finns just en del av en själv i det, ens bearbetning. Att förvänta ett personligt uttryck av sina elever utifrån denna förståelsen kan dock vara problematiskt, då det kan vara utlämnande och just personligt, vilket således kräver att bemötandet vid dessa uttryck är viktigt. Klassrummet i sig skulle alltså behöva vara en trygg miljö där eleverna känner sig välkomnade - av såväl lärare som klasskamrater - till att öppna upp och kunna dela med sig.

7.2 Sociokulturell teori i relation till bubblan

Utifrån en sociokulturell teori i relation till min konstnärliga och autoetnografiska undersökning vill jag analysera bubblan som medierande redskap, det emotionella sambandet mellan fantasi och verklighet i relation till bubblan samt hur bubblan skulle kunna verka eller

påverka ett klassrum, i relation till den sociokulturella teorins tankar kring lärande genom andra.

Så hur skulle bubblan kunna användas i klassrummet, och kan den bidra till att skapa ett klassrumsklimat där eleverna känner sig trygga till att delge sitt personliga uttryck? Här vill jag reflektera kring bubblan i klassrummet som jag vill koppla till Vygotskij (2013) och Melander (2013) som bägge lyfter lärande av och genom andra. Som jag redogjort för i min gestaltungsanalys har bubblan en skör yta. Därför, i relation till skolsammanhang, är det viktigt att arbeta för ett klassrumsklimat där bubblan ges plats samt inte spricker. Bubblan skulle i denna kontext kunna fungera som en plats för bearbetning för eleverna i klassrummet. Detta skulle kunna göra bubblan till ett medierande redskap, där en lär om sig själv och sin omvärld i bubblan. Bubblan är trots allt inte en fysisk plats, det är inte min gestaltning som ska vara närvarande i bildsalen, utan snarare skulle bubblan kunna bli en metod som kan brukas i bildsalen. Ett medierande redskap som kan användas som metod för att ge eleverna möjlighet till bearbetning och personligt uttryck. Där lärande om sig själv och sin omvärld kan göras möjlig genom bearbetning och elevernas egna behov, deras egna bubblor.

Trots att jag i min konstnärliga och autoetnografiska undersökning gång på gång skriver om risker med omgivning då de kan få bubblans hinna att spricka, vill jag ändå mena att omgivningen är otroligt nödvändig för bubblan och behovet. Bubblan är mitt resultat av mitt behov av bearbetning av det yttre och det inre, vilket således gör omgivningen till en förutsättning för bubblan.

Men vad är det då som sätter igång behovet hos mig, som får det att bubbla i mig i ett behov av att skapa? Detta kan analyseras utifrån Vygotskijs (2013) teori om det emotionella sambandet mellan fantasi och verklighet, som att det är de affekter som gestaltandet genererar i mig som skapar mitt behov. Att behovet av att skapa kommer från mina starka känslor gentemot estetiska uttrycksmedel. Denna analys är mycket applicerbar på mitt val av estetiska uttrycksmedel, som jag redogör för som ramverk i min gestaltungsanalys. Att ljud och video fångar upp mig och mina känslor och skapar, i enlighet med Vygotskijs (2013) lagen om fantasin realitet. I min gestaltungsanalys har jag redogjort för vad för komponenter i ljud som väcker mitt behov, både i min sång och skrik, men också i ljud:

Vid skapandet av ljudens, sången, melodierna har funderingar om vad för krafter i ljud, melodier och sång som väcker bubblorna i mig. Som triggar mitt behov av att skapa. Jag har lyssnat på andras ljud och funderat vad för komponenter i dessa som får det att eskalera i mig. Det som det resulterade i var repetition, uppbyggnad och tid. Att låta det ta tid. Att långsamt bygga upp. (Broström, 2019, 1 maj).

Utifrån lagen om fantasins realitet skulle det alltså kunna vara så att dessa komponenter väcker affekter inom mig som jag upplever som verkliga och därför reagerar på.

Vygotskijs (2013) teori om det emotionella sambandet mellan fantasi och verkligheten kan också kopplas samman med Maslows (1970) teori om det estetiska behovet. Maslow (1970) definierar detta som ett behov av symbolik, ordning och att ha det vackert omkring sig. Vygotskij (2013) skulle således kunna härleda det estetiska behovet till att grundas i våra känslor, att estetik väcker känslor hos oss och att det därför skulle kunna vara grunden till vårt estetiska behov. Här kommer jag in på en diskussion om de känslor vi får när vi upplever symbolik, ordning och vackra ting, vad är då behovet av att känna känslor? Utifrån sociokulturell teori skulle det kunna förstås som att känslor blir en del av våra erfarenheter, att det betingar mina erfarenheter vid en känsla, som således gör erfarenheten starkare för mig, samt bidrar till min fantasi och kreativa utveckling. Maslow (1943) skulle kunna förstå behov av att känna känslor utifrån att det är resultat av mellanmänniska relationer, eller en del av ens självförverkligande. Behovet av vackra ting, av att uppleva dem känslomässigt, är för mig viktigt. Personligen är jag en person med starka känslor, som vill känna känslorna och märka att jag lever. Det kan vara uttömmande och utlämnande i vissa fall, men det kan också föra mig närmare andra människor. Att visa framförallt sorg eller ilska för andra finner jag svårt, men när dessa känslor får komma till uttryck och bekräftas av andra människor upplever jag också att jag kommer dem närmare. Att uppleva stark glädje, kärlek eller lycka är också något som jag tänker för oss människor samman. Det kan betinga en viss händelse för en grupp med människor, och föra dem samman. Jag skulle därför tolka mitt behov av att uppleva känslor som ett behov av mellanmänniska relationer.

8. Slutdiskussion

Det övergripande syfte med denna uppsats var att arbeta för bättre psykisk hälsa hos barn och ungdomar genom bildämnet. Mer preciserat syftade denna uppsats till att undersöka mitt behov av estetiska uttrycksmedel, med målet att finna metoder för utveckling av personligt uttryck och bearbetning av psykiskt mående i bildämnet. För att närma mig mitt syfte ställde jag mig följande frågor: Vad är mitt behov av estetiska uttrycksmedel? samt Vad kan det finnas för infallsvinklar för metoder i mitt behov, och hur skulle dessa metoder kunna användas i bildundervisningen för att stärka elevers personliga uttryck och möjlighet för bearbetning?

Gestaltninganalysen redogjorde för en process där behovet styrde den konstnärliga undersökningen. Detta resulterade i en gestaltning av bubblan: en installation med en tillhörande låt. Ett exempel på Stina Broströms bubbla för att föra betraktaren in i en egen bubbla. Detta följdes av kapitlet vetenskaplig analys där jag analyserade bubblan utifrån Maslows (1943, 1970) behovshierarki och aesthetic needs samt utifrån sociokulturell teori med begreppen mediering, lärande genom andra och teorin om det emotionella sambandet mellan fantasi och verklighet (Vygotskij, 2013). I detta kapitel ämnar jag diskutera vad för metoder resultaten från gestaltninganalysen och den vetenskapliga analysen skulle kunna möjliggöra i bildundervisningen, problematiserar resultaten samt ger förslag på vidareutveckling inom ämnesområdet.

Vad kan det finnas för infallsvinklar för metoder i mitt behov, och hur skulle dessa metoder kunna användas i bildundervisningen för att stärka elevers personliga uttryck och möjlighet för bearbetning? Utifrån de empiriska resultat i denna studie skulle en infallsvinkel till metod kunna vara att utveckla bubblan i klassrummet. Detta skulle, som lyfts i den vetenskapliga analysen utifrån sociokulturell teori, dock förutsätta ett klassrum där elevernas bubblor inte spricker. Utifrån antagandet att bubblan stärker elevens personliga uttryck och möjliggör bearbetning skulle en metod därför kunna vara att skapa förutsättningar för eleverna att själva träda in i egna bubblor. Detta skulle således innebära dels att skapa ett tryggt klassrumsklimat där eleverna känner sig trygga i att kunna träda in i ett tillstånd där de kan bearbeta sig själva och sin omgivning genom estetiska uttrycksmedel. En skulle därför

behöva arbeta för att skapa en god stämning både i relationen mellan elever och relation mellan elever och lärare. Det skulle också behöva säkerhetsställa att ingen i klassen blir mobbad av andra, vilket skulle kunna få den utsatte att inte känna sig trygg i elevgruppen.

Tellie och Dracup (2016) lyfter dock i sin studie flera tillvägagångssätt om hur just mobbning kan motarbetas genom bildämnet, både för den utsatte och för den som mobbar att komma till insikt om dess agerande och hur det påverkar den utsatte. Jag tänker även att en generell osäkerhet hos individen kan påverka huruvida en upplever trygghet att kunna träda in i en skapande bubbla. Detta kommer därför in på en andra förutsättning för eleverna att själva träda in i sina egna bubblor. Elevernas självförtroende och trygghet i sig själva kan alltså även vara en faktor. Detta skulle kunna gälla dels elevens privata livsvärld, dels elevens relation till bildskapande. Det förstnämnda skulle kunna vara en problematisk bromskloss, då min önskan är att bubblan just ska kunna ge en möjlighet att bearbeta ens privata livsvärld. En elevs negativa relation till bildskapande skulle även den vara problematisk, men skulle eventuellt kunna motarbetas utifrån metoder eller undervisningsupplägg där fokus ligger på lekfullt experimenterande - vilket Secker et al. (2017) menar stärker elevers välmående och kreativitet - och frångår ett "duktighets"-fokus. Det är något som även Armos (2015) lyfter som en positiv inverkan på bildundervisning. Utifrån Secker et al. (2017) samt Armos (2015) tolkar jag det alltså som att en metod för att arbeta emot en elevs negativa relation till bildskapande skulle kunna vara genom att frångå uppgifter som kretsar kring till exempel avbildning och har starkt slutprodukts-fokus.

Utifrån dessa antaganden och förutsättningar skulle en alltså kunna arbeta för en metod där elever genererar deras egna, personliga bubblor i klassrummet. Det skulle till exempel kunna genomföras genom att eleverna själva får genomgå en process liknande min egen konstnärliga undersökning. Där de försöker formulera vad för komponenter som finns andras konstskapande och i specifika konstformer som genererar deras behov av att skapa.

Å andra sidan är det inte alls säkert att bubblan skulle generera personligt uttryck och hjälpa eleverna att bearbeta inre och yttre faktorer genom denne. Det var så i mitt fall, i min konstnärliga undersökning, men en ska inte glömma att det finns svårkontrollerade faktorer som kan påverka elevernas psykiska hälsa, såsom negativa erfarenheter och psykisk sjukdom.

Resultatet i denna studie utgår från min position både som blivande bildlärare, men också som musiker och konstnär. Det resultat som presenterats i denna studie har därför varit präglad av min livsvärld och mina erfarenheter. Även de metoder och teorier som tillämpats

har haft en stor prägel på resultatet. Jag vill mena att metodvalet av explorativ konstnärlig undersökning och autoetnografisk undersökning främst är de som påverkat resultatet, genom att de varit baserade på mig. Syftet i studien har haft mig själv som utgångspunkt, och därför har metodvalen varit av hög relevans. Dock har de också bidragit till ett individuellt empiriskt resultat, vilket gör studien svår att återskapa med samma resultat för en annan. Å andra sidan har bildämnet som mål, vilket också framkommer i studiens problemformulering, att utveckla personligt uttryck. Jag anser därför att metodvalet i denna studie har haft hög validitet i relation till problemformuleringen.

Studiens teoretiska ramverk har bidragit till en diskussion om behov och mitt behov av estetiska uttrycksformer, vilket genom ett sociokulturellt perspektiv blir applicerbart på en större population. Detta då det sociokulturella perspektivet menar på att en lär om sin omvärld och utvecklas vidare genom medierande redskap (Melander 2013, Vygotskij, 2013). Utifrån denna förståelse kan det empiriska resultatet av denna studie ses som något större än individuellt, då jag förstår och således handlar utifrån min omvärld. Både Vygotskij (2013) och Maslow (1943, 1970) har psykologin nära i sina teorier, vilket skulle kunna vara applicerbart i denna studie. Min utgångspunkt har dock varit utbildningsvetenskaplig, och det är utifrån den punkt jag också tolkat det teoretiska ramverket. En psykologisk undersökning av problemformuleringen hade varit en intressant utveckling, som hade kunnat skapa mer generaliserande slutsatser på det empiriska resultatet utifrån människans gemensamma psykologi.

Med en utgångspunkt i beprövad erfarenhet av VFU, rapporter om en ökad psykisk ohälsa hos elever i den svenska skolan och en utförd förstudie där jag intervjuat två elever i gymnasieskolan har jag identifierat ett problemområde som jag ämnat arbeta fram metoder mot i denna studie. Jag har utgått från bildämnets syften och mål för att skapa en tydlig relation till mitt framtida yrkesutövande och det bilddidaktiska fältet. Genom den explorativt konstnärliga undersökningen har jag anammat en för bildämnet relevant undersökningsmetod som både har genererat en stor del av studiens empiriska resultat samt utvecklat mina egna erfarenheter av konstnärlig process. Studien har på så sett genererat ett resultat som är applicerbart på bildundervisningen både genom en framskrivning av ett konceptet om bubblan i klassrummet, samt genom att utveckla mitt egna didaktiska förhållningssätt i min framtida yrkesroll.

Jag har i denna studie ämnat skriva fram metoder för elevers utveckling av personligt uttryck och bearbetning av psykiskt mående i bildämnet, och har föreslagit en metod genom att generera skapande bubblor hos eleverna samt skrivit fram några förutsättningar som det skulle kräva. I gestaltungsanalysen presenterar jag min konstnärliga och autoetnografiska undersökningsprocess i ett undersökande av mitt behov. I den vetenskapliga analysen diskuterar jag detta vidare utifrån det teoretiska ramverket. Mitt behov av estetiska uttrycksformer framgår som ett behov av uttryck, bearbetning men också ett behov av att känna och uppleva känslor. Från gestaltungsanalysen tar jag med mig infallsvinkeln om konceptet bubblan och att mina egna behov av estetiska uttrycksmedel är applicerbara på en större population. Konceptet om bubblan diskuteras vidare i diskussionskapitlet utifrån en metod att stärka elevers personliga uttryck och möjlighet för bearbetning av psykisk ohälsa.

Dock är det naivt att tänka att enkom bildämnet och gestaltande skulle kunna stärka elevers psykiska hälsa och bearbetning av denne. De antaganden jag har gjort om bildämnets möjligheter för bearbetning av psykiskt mående har utgått från Folkhälsomyndighetens (2018) rapport och Wiklunds et al. (2012) studie om skolans negativa påverkan på elevernas psykiska hälsa i form av krav och stress på eleven. Dessa kan fortfarande vara svåra att enbart ändra på genom bildämnet, och jag vill därför också trycka på att elevernas psykiska hälsa bör vara en fokuspunkt för samtliga ämnen i skolan, för skolornas ledning och för politiker.

En vidareutveckling på detta ämne skulle därför kunna vara genom att studera vad andra ämnen skulle kunna bidra till för att stärka elever psykiska hälsa. Även att genomföra en studie där elever genererar bubblan i klassrummet skulle vara en intressant vidareutveckling, då det är den målgrupp som denna studie riktar sin undersökning mot. Vidare skulle det vara intressant att genomföra studier liknande denna och de som är i min forskningsöversikt på undersökningsgrupper som annars inte använder sig av konstnärliga uttrycksmedel för att se på hur det påverkar andra grupper.

9. Referenslista

- Dalen, M. (2015). *Intervju som metod*. Malmö: Gleerups.
- Ellis, C. (2004) *The ethnographic methodological novel about autoethnography*. Walnut Creek: AltaMira Press.
- Folkhälsomyndigheten. (2018). *Kortversion av Varför har den psykiska ohälsan ökat bland barn och unga i Sverige? Utvecklingen under 1985-2014*. Stockholm: Folkhälsomyndigheten.
- Maslow, A. H. (1970). *Motivation and Personality*. New York: Harper & Row.
- Melander, H. (2013). Att lära av varandra. Om social mediering i en elevgrupp. I *Pedagogisk Forskning i Sverige årg 18* (1-2) 62-86.
- McNiff, S. (2018). Doing art-based research: an advising scenario. In R. W. Prior (Ed.). *Using Art as Research in Learning and Teaching Multidisciplinary Approaches Across the Arts*. Bristol: Intellect.
- Skolverket. (2011). *Läroplan för gymnasieskolan*. Stockholm: Skolverket
- Irwin, R., Beer, R., Springgay, S., Grauer, K., Xiong, G., & Bickel, B. (2008). The rhizomatic relations of a/r/tography. In S. Springgay, R. Irwin, C. Leggo & P. Gouzouasis (Eds.). *Being with a/r/tography* (s. 205-218). Rotterdam: Sense.
- Stukát, S. (2011). *Att skriva examensarbete inom utbildningsvetenskap*. Lund: studentlitteratur.
- Vygotski, L., S. (2013) *Fantasi och kreativitet i barndomen*. Göteborg: Dadidalos.
- Vetenskapsrådet. (2015). *Forskningens framtid! Ämnesöversikt 2014 Konstnärlig forskning*. Stockholm: Vetenskapsrådet.
- Vetenskapsrådet. (u.å.). *Forskningsetiska principer inom humanistisk-samhällsvetenskaplig forskning*. Stockholm: Vetenskapsrådet.
- Vetenskapsrådet. (2017). *God forskningsed*. Stockholm: Vetenskapsrådet.

Digitala referenser

- Armos, N. (2015). Re-instating the Amateur: Holding Space for the Core Purpose of Art in the Classroom. *SFU Educational Review*, 8. doi: <https://doi.org/10.21810/sfuer.v8i.389>

- Casian, S., Lopes, A. and Pereira, F. (2018). (Re) thinking Emotions in Visual Education Activities: Students Experiences. *The international journal of art & design education*. doi: 10.1111/jade.12141
- Information. (2019). Kunstterapi: Kunst som helbred. *Dagstidning*. Hämtad 2019-05-19 från <https://www.information.dk/serie/kunstterapi-kan-kunst-helbrede>
- Maslow, A. H. (1943). A theory of human motivation. *Psychological Review*, 50(4), 370-396. doi:<http://dx.doi.org.ezproxy.ub.gu.se/10.1037/h0054346>
- McLeod, S. A. (2007). *Maslow's Hierarchy of Needs*. Hämtad 2019-05-19 från <http://highgatecounselling.org.uk/members/certificate/CT2%20Paper%201.pdf>
- Secker, J., Heydinrych, K., Kent, L. och Keay, J. (2018). Why art? Exploring the contribution to mental well-being of the creative aspects and processes of visual art-making in an arts and mental health course, *Arts & Health*, 10(1), 72-84. doi: 10.1080/17533015.2017.1326380
- Skolverket. (u.å.) *Ämne - Bild*. Hämtad 2019-05-08 från <https://www.skolverket.se/undervisning/gymnasieskolan/laroplan-program-och-amnen-i-gymnasieskolan/gymnasieprogrammen/amne>
- Tellie, B. & Dracup, J. (2016). Exploring Bullying Through Artmaking, *Art Education*, 69(1) 8-15. doi: [10.1080/00043125.2016.1106842](https://doi.org/10.1080/00043125.2016.1106842)
- Wiklund, M., Malmgren-Olsson, E., Öhman, A., Bergström, E. & Fjellman Wiklund, A. (2012). Subjective health complaints in older adolescents are related to perceived stress, anxiety and gender: a cross-sectional school study in Northern Sweden. *BMC Public Health*, 12(993). doi: <http://dx.doi.org/10.1186/1471-2458-12-993>

Konstnärliga referenser

- Farrokhzad, A. (2018). *Brev till Europa*. Hämtad 2019-06-10 från <https://www.aftonbladet.se/kultur/a/0EA6VJ/brev-till-europa>
- Julén, B. (1996). *Om Karin Boye*. Hämtad 2019-06-10 från <https://www.karinboye.se/om/index.shtm>
- Pels-Leusden, H. (2019). *Käthe-Kollwitz Museum Berlin, Biography*. Hämtad 2019-06-10 från <https://www.kaethe-kollwitz.de/en/>

The Guardian. (2017). *Yayoi Kusama: 'My mind is full of paintings'*. Hämtad 2019-06-10 från <https://www.facebook.com/watch/?v=643610412493392>

White Cube. (2019). *Tracey Emin*. Hämtad 2019-06-10 från https://whitecube.com/artists/artist/tracey_emin

Blogg referenser

Broström, S. (2018). *Bild som uttrycksmedel - ett bildterapeutiskt förhållningssätt i skolan*. Göteborg: Göteborgs Universitet.

Broström, S. (2019, 1 april). *LGBD5A: mån 1/4* [Blogginlägg]. Hämtad 2019-05-13 från <http://stniaemb.blogspot.com/2019/04/lgbd5a-man-14.html>

Broström, S. (2019, 5 april). *LGBD5A: fre 5/4* [Blogginlägg]. Hämtad 2019-05-13 från <http://stniaemb.blogspot.com/2019/04/lgbd5a-fre-54.html>

Broström, S. (2019, 13 april). *LGBD5A: tid 9/4 #2* [Blogginlägg]. Hämtad 2019-05-13 från <http://stniaemb.blogspot.com/2019/04/lgbd5a-tis-94-2.html>

Broström, S. (2019, 11 april). *LGBD5A: tors 11/4* [Blogginlägg]. Hämtad 2019-05-13 från <http://stniaemb.blogspot.com/2019/04/lgbd5a-tors-114.html>

Broström, S. (2019, 15 april). *LGBD5A: mån 15/4* [Blogginlägg]. Hämtad 2019-05-13 från <http://stniaemb.blogspot.com/2019/04/lgbd5a-man-154.html>

Broström, S. (2019, 25/4). *LGBD5A: tors 25/4* [Blogginlägg]. Hämtad 2019-05-13 från <http://stniaemb.blogspot.com/2019/04/lgbd5a-tors-254.html>

Broström, S. (2019, 30 april). *LGBD5A: tis 30/4* [Blogginlägg]. Hämtad 2019-05-13 från <http://stniaemb.blogspot.com/2019/04/lgbd5a-tis-304.html>

Broström, S. (2019, 1 maj). *LGBD5A: ons 1/5* [Blogginlägg]. Hämtad 2019-05-13 från <http://stniaemb.blogspot.com/2019/05/lgbd5a-ons-15.html>

Broström, S. (2019, 16 maj). *LGBD5A tors 16/5* [Blogginlägg]. Hämtad 2019-05-18 från <http://stniaemb.blogspot.com/2019/05/lgbd5a-tors-165.html>

Broström, S. [stnia brstrm]. (2019a, 1 april). *Konstnärlig undersökning - Ronja* [Videofil]. Hämtad 2019-05-21 från <https://www.youtube.com/watch?v=lfBvgzJh-t0>

Broström, S. [stnia brstrm]. (2019b, 11 april). *livdödnatur - kladd* [Videofil]. Hämtad 2019-05-13 från <https://youtu.be/F2TGRfQWRAY>

- Broström, S. [stnia brstrm]. (2019c, 5 april). *Fågelkvitter* [Videofil]. Hämtad 2019-05-13 från <https://youtu.be/tn3GDdoLG40>
- Broström, S. [stnia brstrm]. (2019e, 30 april). *Bubblan - testing* [Videofil]. Hämtad 2019-05-21 från <https://www.youtube.com/watch?v=RqPhz9qeraI>
- Broström, S. [stnia brstrm]. (2019f, 20 maj). *Bubblan, dokumentation* [Videofil]. Hämtad 2019-05-21 från <https://www.youtube.com/watch?v=8brrSY3Zb0c>
- Broström, S. [stniabrstrm]. (2019d, 15 april). *When love's gone:when the life above* [Ljudfil]. Hämtad 2019-05-13 från <https://soundcloud.com/stniabrstrm/when-loves-gonewhen-the-life-above>

Bilaga: Förstudie

Uppgift 2 - en förstudie inför examensarbete 3.

Stina Broström, LG41BD vt19

Sammanfattning

I denna förstudie inför examensarbete 3 har jag valt att intervjua två studenter vid Hulebäcksgymnasiet för att ta reda på hur de interagerar sitt mående i sina gestaltningar, i ett syfte att undersöka bildämnets potential i att skapa verktyg för att hantera psykisk ohälsa. Ledande frågor till denna förstudie har varit: Hur är det för elever att arbeta med sitt mående i skolan? Hur upplever de att det är att arbeta med det? Varför gör de det? Intervjuformen har varit explorativ och ostrukturerad, av djupintervju-karaktär (Stukát, 2011), där respondenterna har blivit utvalda efter att de självmant lyft inför klassen att de arbetat med dessa tankar i sitt gestaltande. Därefter fick jag godkänt från rektor och mentor, och således respondenterna själva, att de kunde delta i min studie. Att jag valde att göra djupintervju med eleverna grundar sig i att jag ville veta om deras livsvärldar; deras tankar och reflektioner kring att gestalta mående.

Denna förstudie gav mig dels två konkreta förslag från eleverna till lektionsplaneringar där detta kan beröras utan att trampa elever på tårna. Jag redogör även för vad eleverna tänkte kring sitt skapande i relation till bearbetning/mående. Resultatet visar på två olika typer av bearbetningar, där den förste syftar till elevens inre; bearbetning av känslor och upplevelser, och den andre syftar till elevens bearbetning av det yttre; samhällets normer, ideal och så vidare. Det som respondenterna lyfter upp är snarlikt, även om deras berättelser skiljer sig.

Kort sammanfattat verkar eleverna redan se bild som ett verktyg för att hantera psykisk ohälsa/känslor. De tycker att det kan vara svårt att arbeta med det i skolan om en måste lämna ut sig, men båda menar samtidigt också att konstens styrka är att alla upplever det olika - en måste därför inte vara explicit med bakgrunden av gestaltningen. Att en kan gömma sin betydning bakom verket, och ändå låta det upplevas av andra, utan att lämna sig själv ute.

Min vidareutveckling inför mitt examensarbete riktar sig därför snarare mot behovet av att skapa. Hur kommer det sig att vi tar till bild/gestaltande som ett verktyg för bearbetning? Och hur kan en förstärka det?

Introduktion

Under mitt förra examensarbete utförde jag en konstnärlig undersökning genom mig själv, där jag testade ett bildterapeutiskt förhållningssätt i skolan. Det övergripande syftet var då att sträva efter bättre psykisk hälsa hos elever. Mer preciserat var syftet att undersöka möjligheterna för ett bildterapeutiskt förhållningssätt som bildlärare. Undersökningen fick en väldigt tydlig förankring i mig själv och mitt inre. Inför mitt kommande och slutgiltiga examensarbete vill jag vidareutveckla detta, att arbeta vidare mot samma övergripande syfte. Dock vill jag skapa en tydligare förankring till skolan och bildämnet undervisning.

Under min praktikperiod var elevernas psykiska hälsa mycket synlig: i en klass led 9 elever av ångest- och depressionssymtom. Ytterligare tre elever hade problem med frånvaro, vilket skulle kunna vara tecken på psykisk ohälsa. Totalt var det mer än en tredjedel av den klassen. Att den psykiska ohälsan bland barn och unga har förvärrats, det redogör Folhälsomyndigheten (2018) för i en rapport med just det fokus. Men problemet med den stigande psykiska ohälsan blev alltså också fullt synligt för mig under praktiken, och därför ett direkt problemområde som är aktuellt att undersöka vidare. Många konstnärer arbetar utifrån sitt egna mående i sitt gestaltande, där skapandet blir en hjälp en tröst (till exempel Miss Universum, Amanda Palmer, Frida Kahlo), vilket således också gör problemområdet mycket aktuellt i relation till bildämnet.

Huvuduppgiften för gymnasieskolan är att förmedla kunskaper och skapa förutsättningar för att eleverna ska tillägna sig och utveckla kunskaper. Utbildningen ska främja elevernas utveckling till ansvarskännande människor, som aktivt deltar i och utvecklar yrkes- och samhällslivet. Den ska bidra till elevernas allsidiga utveckling. (Skolverket, 2011, s. 2) En förutsättning för detta är att eleverna mår bra, att de kommer till skolan och får stärkt självkänsla. Jag menar detta att därför förutsätter att skolan arbetar för att stärka den psykiska hälsan hos elever.

Att ta in eleverna som resultatet för min undersökning sätter min studie i en direkt koppling till min framtida yrkesroll. Jag låter elever, dem som hela min lärarprofession kretsar kring, i fokus och låter deras röster påverka min riktning. Därför tänker jag att denna förstudie således också blir användbar för min framtida lärarroll. Mitt val av undersökning har fått på så sätt även en stark och tydlig koppling till lärarprofessionen.

Syfte

I denna förstudie ämnar jag ta reda på hur de interagerar sitt mående i sina gestaltningar, med målet att undersöka bildämnet potential i att skapa verktyg för att hantera psykisk ohälsa. Syftet är att konkretisera mitt problemområde inför mitt kommande examensområde.

Ledande frågor till denna förstudie har varit: Hur är det för elever att arbeta med sitt mående i skolan? Hur upplever de att det är att arbeta med det? Varför gör de det?

Metod

Respondenterna har blivit utvalda efter att de självmant lyft inför klassen att de arbetat med dessa tankar i sitt gestaltande. Därefter fick jag godkänt från rektor och mentor, och således respondenterna själva, att de kunde delta i min studie. Att jag valde endast dessa två var på grund utav att de självmant lyfte tankar kring mitt intresseområde. Bägge respondenter var mycket intresserade i att delta i studien, och jag informerade dem om alla de olika krav som gäller (Stukát). Att intervjuformen var explorativ och ostrukturerad hade att göra med att mitt syfte med förstudien är att undersöka deras upplevelser, vilket så kräver att jag använder en metod där deras livsvärldar är i fokus (Dalen, 2015, Stukát, 2011).

Resultat

Här redogör jag för respondenternas reflektioner och svar från intervjuerna, för att få syn på elevernas upplevelser av att arbeta med sitt mående i bild.

H: ... och konsten för mig har varit en typ av flykt, men samtidigt hjälpmedel för att kunna hantera alltså de olika sakerna, situationerna jag har hamnat i, och liksom, känslorna som har kommit med det. [...] konsten har för mig alltid varit ett så himla stort stöd, och har varit som en person som alltid funnits där för en när inte andra människor har varit det. [...] egentligen är det konsten som jag tycker har

hjälp att bearbeta det som hände som mest, för jag började göra bilder då. Som speglade lite saker som jag såg, eh, vilket gjorde att det blev inte lika skrämmande längre, för det neutraliserade det, [...] förut var det något jätteskrämmande som jag inte klarade av att se, men med hjälp av att jag har målat det, jag har gjort, alltså jag har gjort konst av det, så har det inte lika skrämmande längre.

Den första eleven, H, har nyligen haft en utställning för sitt gymnasiearbete, där hen gjort målningar i akryl och digitalt. Vidare beskriver H hur själva gestaltungsprocessen kunde gå till.

H: jag la bara tre minuter på varje teckning, 3-5 minuter, för jag ville ha det här liksom snabba, att det liksom inte handlar om det här att det ska vara detalj.. alltså inte att det ska ta massa lång tid, det ska inte vara.. utan det handlar bara om att få utlopp av sina känslor. Och det tror jag att alla egentligen skulle kunna få hjälp utav. [...] jag har alltid varit väldigt perfektionistisk, jag vill oftast ha det väldigt perfekt och det ska se liksom allt perfekt ut, och det, tycker jag är skönt med dem här, för liksom bara låta det komma, det ska gå snabbt, då, för då hinner man inte riktigt tänka på samma sätt, och det är en bra bearbetning liksom.

S: Har det någonting att göra med, alltså om man har arbetat mycket med bild liksom, har man då lättare att ta till det i sådana situationer?

H: Alltså det tror jag, att det är ändå lättare tillgång eftersom det blir ändå en grej som inte blir så onaturligt, om du förstår vad jag menar. [...] det handlar inte bara om konst, utan det handlar om alla kontakterna, inom musik, dans, och alltid, för jag dansar själv, och håller på med musik också, så det är liksom, också andra saker, andra fält som också hjälpte mig med liksom mitt mående. Och jag tror att man, alla, lite alla typer av estetiska uttryck är såna grejer som kan hjälpa till på sätt som att man, det är ändå någonting som kan vara kravlöst. Alltså, det, exakt, och då, men jag tror ändå att personer som kanske inte, kanske har någon koppling till dom estetiska konsterna eller så, det kanske liksom, kanske att det tar lite längre tid att få in det liksom så, men det är också någonting man kan få lära sig tror jag.

Den andra eleven, L, visar upp sina skulpturer som också varit en del av gymnasiearbetet, samt vad hen arbetar med nu. L reflekterar kring ämnet:

L: Alltså, på ett sätt så känns det ju ändå bra genom konsten att man kan liksom, ändå, uttrycka sig men ändå lite mer diskret, än att man liksom jag mår kasst bara skrika ut det, så kan man istället göra typ en tavla där det är typ bara en bomb med massa färger, för att du känner att det är kaos. [...] Genom att typ måla eller skulptera så kan jag ju ändå få ut lite frustrationer av grejer som jag känner och ofta så är det ju grejer som jag känner mot samhället, att jag kan tycka att jag stör mig på idealen. Jag stör

mig på att man blir jättepressad, att man alltid ska vara på topp och liksom alla sådana grejer. Och sen så blir det ju också det att jag tycker att det är mer intressant med ämnen som är mer obehagliga. [...]

S: Är bild ett ämne som du då känner ger dig någonting, i relation till ditt eget mående till exempel?

L: Hm... Alltså grejen är, jag har aldrig direkt tänkt på det på det sättet, utan det har oftast varit det liksom. Åh, det är häftigt, och så typ grejer som folk typ inte är så förtjusta i. Men jag tycker ju ändå alltså om jag verkligen tänker efter, så blir det ju ändå ett sätt för mig att liksom, avlasta mina frustrationer eller liksom ändå få ut grejer som jag känner, men ändå på ett liksom mer diskret sätt. Och sen så blir det ju också det att med konst så kan ju alla liksom tolka det på olika sätt, och det är ju det som jag typ också gillar med typ konst, och det kan vara liksom musik, dans, teater, bilder eller liksom vad som helst, men jag gillar ändå det att bilder har så stor betydelse, och alla kan tolka det så olika, och även om vi säger att man är jättesvår, alltså du mår jättedåligt, och så går du in på ett museum och så kollar du på en bild och sen så kan allt bli bättre för att du känner att du kan relatera till bilden, eller känna att det på något sätt hjälper dig. [...]

S: Kan man ta upp det här som lärare? Kan man presentera en lektion där man ba, nu ska vi behandla dina känslor? Fram med det dåliga [skrattar].

L: På ett sätt så kan, känns det ju ändå bra att ha någon lektion, det kan vara typ nu ska ni måla någonting. Eller nu ska ni skapa konstverk som förklarar hur ni mår just nu, eller någonting liksom spontant. Jag vet ju det att i typ ettan, om det var under esko-lektionerna, iallafall, eh så fick vi någon uppgift att vi fick bara massa färger, och så fick vi typ låtar och så skulle man bara måla det man kände. Eller typ om det var såhär måla ilska. Och på ett sätt så var det, det var väldigt intressant att göra, men jag känner ändå att, genom att typ måla, som kan alltså om vi säger att du är jättearg, så genom att bara typ gå all crazy på en duk, så kan ju det liksom hjälpa dig att liksom lugna ned dig själv, att du känner att du har fått ut din frustration, fått ut din ilska, Och på det sättet så känner jag ändå att bild och alltså konst överhuvudtaget liksom, estetiska ämnen, nä men liksom allt; om det är musik, all dans, allting, det är ju ändå ett sätt att få ut känsla, eller liksom, få ut ett budskap.

Diskussion

De två intervjuerna skilde sig ganska mycket åt, och enligt Stukát (2011) är det också vanligt förekommande vid djupintervjuer. Intervjun med H tar en tydlig utgångspunkt i det inre och jaget, medan intervjun med L snarare har ett fokus vid bearbetning av det yttre. Så vad finns det för teman i dessa intervjuer som jag kan fånga upp, och hur skulle de kunna relateras ytterligare till skolan?

Bägge eleverna lyfter konstarter utom bildämnet, såsom dans, teater och musik, och inkluderar dem i sätt att uttrycka sig, likväl i bilden. Det ger mig intrycket av att bägge

eleverna upplever bild som ett uttryckssätt, ett bearbetningsverktyg. Det som H och L bearbetar i deras förklaringar skiljer sig dock åt, då H's bearbetning är mer mot det inre (som dock tar avstamp i upplevda ting), och L's bearbetning snarare är gentemot samhället och normer.

Bägge lyfter genom sina anekdoter förslag på hur en kan arbeta med dessa teman i skolan: 1) snabba teckningar utan att tänka, samt 2) abstrakt målande av känslor. Bägge respondenter lyfte upp den etiska problematiken med att arbeta med sitt privata i klassrummet, dock tror bägge att gestaltande är bra och gynnsamt för de flesta människor, oavsett vilken/vilka konstarter som det kommer till uttryck i.

Jag är imponerad över hur välreflekterande bägge mina respondenter var kring de frågor jag ställde dem, och hur villiga de båda var av att dela med sig av sina tankar och känslor. Jag kan inte låta bli att undra över mitt val av ämne, om jag försöker undersöka något som redan är explicit och underförstått i ämnet, för eleverna. Eftersom bägge eleverna lyfter bildens (och andra konstarters) möjligheter för bearbetning och uttryck, framstår det redan som något implementerat. Att Bild redan uppfattas som ett verktyg för att hantera psykisk ohälsa/känslor. Men å andra sidan så stiger antalet av unga och barn som mår dåligt (Folkhälsomyndigheten, 2018), så någonstans finns det en bristning. Såklart att bildämnet och gestaltande - möjligheten att uttrycka sig - inte löser problemet med psykisk ohälsa, men kommunikation av alla dess slag sägs ju vara bra vid psykisk ohälsa. Att inte stänga det inom sig. Och det exemplifierar också H om, i sin intervju. Hon redogör målande om hur skapandet har hjälpt henne:

H: ... och konsten för mig har varit en typ av flykt, men samtidigt hjälpmedel för att kunna hantera alltså de olika sakerna, situationerna jag har hamnat i, och liksom, känslorna som har kommit med det. [...] konsten har för mig alltid varit ett så himla stort stöd, och har varit som en person som alltid funnits där för en när inte andra människor har varit det.

Här visar det ändå på att det finns ett verktyg inom bilden, i gestaltandet, som kan tas till vid psykisk ohälsa. H pratar också om neutraliserandet av det som sker inom hen, genom att materialisera det. Och det är även något som det pratas om inom bildterapi; att liksom kunna materialisera det en upplever för att således kunna ha något att ta i; kunna distansera sig från

det; göra det mer begripligt. Samtidigt är det viktigt att lyfta att valet av respondenter såklart spelar in i mitt resultat. Att de bägge redan använder bild som ett verktyg för att uttrycka något påverkar såklart mitt resultat i den riktningen att jag får svaret att ja, bild används som ett verktyg för bearbetning. Validiteten i denna förstudie är därför låg. Men å andra sidan var också en del av mitt syfte att ta reda på elevers erfarenheter, tankar och reflektioner kring detta, för att på så sätt kunna vidareutveckla mitt kommande arbete.

Denna förstudie blev aningen kortfattad, men har givit mig en extra boost inom ett ämne jag känt mig osäker inom. Eleverna har bekräftat min riktning, samtidigt som de simplificerat det för mig. Jag behöver inte uppfinna hjulet i mina lektionsplaneringar. Jag kan ge dem erfarenhet av bild, med ett högt engagemang, och visa bild som ett verktyg för bearbetning.

Men hur gör jag detta? Jag vill i mitt examensarbete undersöka detta djupare. För att ta mig ur den etiska problematik i att försätta elever i situationer där de tvingas blotta sina känslor i skolan vill jag snarare rikta mig mot att undersöka behovet av att skapa. Att vi väljer att ta till bild som en trygghet, en annan person, en bearbetning, ett kommunikationsmedel. Vad är det egentligen i bild, gestaltande, som får mig att må bra, varför upplever jag det som ett behov; en så stark känsla av lust och kreativitet, att jag bara måste skapa? Och hur kan jag föra detta vidare till mina elever?

Referenser.

Dalen, M. (2015). Intervju som metod. Malmö: Gleerups.

Folkhälsomyndigheten. (2018). Kortversion av: Varför har den psykiska ohälsan ökat bland barn och unga i Sverige? Utvecklingen under 1985-2014. Stockholm: Folkhälsomyndigheten.

Skolverket. (2011). Läroplan för gymnasieskolan. SKOLFS 2011:144

Stukát, S. (2011). Att skriva examensarbete inom utbildningsvetenskap. Lund: Studentlitteratur AB.